

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Pavel Šusta

Odkaz římského práva ve věcných právech našeho NOZ

Diplomová práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Odkaz římského práva ve věcných právech našeho NOZ“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne _____

Pavel Šusta

Poděkování

Rád bych poděkoval hlavně svému vedoucímu diplomové práce, který mi lidským a chápavým přístupem pomohl práci sestavit a sepsat. Ještě jednou velké uznání a poděkování JUDr. Petru Dostalíkovi.

Obsah

Úvod	7
Obecná část diplomové práce	9
1 Obecná charakteristika římského práva.....	9
2 Věcná práva obecně	11
2.1 Věcná práva v římském právu	11
2.2 Porovnání současné právní úpravy věcných práv s římskoprávní úpravou	12
2.3 Odkaz římského práva ve věcných právech v zákonu č. 40/1964 Sb.	14
2.4 Soudní rozhodnutí inspirována římským právem ze zákona č. 40/1964 Sb.	14
3 Věcná břemena v zákoně č. 40/1964 Sb.	16
4 Věcná břemena v zákoně č. 89/2012 Sb.	18
4.1 Rozdíl mezi susedskými právy, reálnými břemeny a služebnostmi	18
4.2 Služebnosti	19
4.2.1 Vznik služebnosti	19
4.2.2 Ochrana služebnosti	19
5 Služebnosti v římském právu	21
5.1 Vznik služebností v římském právu	23
5.2 Ochrana služebností v římském právu	23
5.3 Srovnání úpravy služebností podle zákona č. 89/2012 Sb. a podle římského práva	24
Zvláštní část diplomové práce	27
1 Sousedská práva.....	27
1.1 Sousedská práva v římském právu	27
1.2 Právo na sběr plodů	28
1.2.1 Právo na sběr plodů v římském právu.....	28
1.2.2 Právo na sběr plodů v zákoně č. 89/2012 Sb.	28
1.3 Právo na ořezání větví.....	29
1.3.1 Právo na ořezání přesahujících větví a kořenů v římském právu.....	29
1.3.2 Právo na ořezání větví a kořenů v zákoně č. 89/2012 Sb.	29
1.4 Imise	30
1.4.1 Imise v římském právu	30
1.4.2 Imise v zákoně č. 89/2012 Sb.	30
1.4.3 Srovnání úpravy imisí v zákoně č. 89/2012 Sb. a římském právu	34
2 Konkrétní služebnosti.....	35
2.1 Právo pastvy	35
2.1.1 Význam práva pastvy a jejího římskoprávního pojetí v zákoně č. 89/2012 Sb.	36

2.2	Právo na svod dešťové vody.....	37
2.2.1	Právo na svod dešťové vody v římském právu.....	37
2.2.2	Právo na svod dešťové vody dle zákona č. 89/2012 Sb.	38
2.2.3	Rozdíly mezi úpravou římskoprávní a úpravou dle zákona č. 89/2012 Sb.....	39
2.3	Právo na vodu.....	40
2.3.1	Právo na vodu v římském právu.....	40
2.3.2	Právo na vodu v zákoně č. 89/2012 Sb.....	40
2.4	Služebnost stezky, průhonu a cesty v římském právu	41
2.4.1	Právo stezky v zákoně č. 89/2012 Sb.....	42
2.4.2	Služebnost průhonu v zákoně č. 89/2012 Sb.	42
2.4.3	Společná ustanovení pro služebnost průhonu, stezky a cesty v zákoně č. 89/2012 Sb.....	43
2.4.4	Ochrana služebností průhonu, stezky a cesty v obou právních řádech	44
3	Superficies solo cedit.....	45
3.1	Superficiální zásada v římském právu a zákoně č. 89/2012 Sb.....	45
3.2	Superficiální zásada v rakouském právu	45
	Závěr.....	47
	Seznam použitých zdrojů	48
	Abstrakt	52
	Abstract	52
	Klíčová slova	53
	Keywords.....	53

Seznam použitých zkratek

SOZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ABGB	Císařský patent č. 946/1811 Sb., obecný občanský zákoník rakouský.

Úvod

Svou diplomovou práci na téma Odkaz římského práva ve věcných právech našeho občanského zákoníku jsem zvolil kvůli mému velkému zájmu o historii, a to hlavně historii antického Říma. Je velmi zajímavé, jak římská historie ovlivňuje současnou přítomnost. Lidé, kteří sice neznali prvky moderní technologie jako jsou televize a mobily, dokázali vytvořit vysoce sofistikovaný právní systém stejně jako systém fungování Římského státu.

Římský stát se začal formovat již v 8. stol. před naším letopočtem a jeho západní část vydržela až do 5. stol. našeho letopočtu. Ani to však nebyl definitivní konec říše, neboť její východní část známá později jako Byzanc, přežila až do roku 1453. Z dochovaných archeologických nálezů je zřejmé, že Římská říše byla jednou z nejdéle působících říší v historii. Její velikost sahala v dobách největší slávy od severní Anglie až po poušť v Libyi a od Gibraltaru až po Blízký východ. Je téměř neuvěřitelné držet pohromadě takto velkou říši, co se týká předávání informací, tak i jejího řízení. K řízení samozřejmě patří i kvalitní právní systém. Římské právo bylo vysoce účelné a propracované a dotýkalo se snad všech okrajů lidského života. Mně osobně na právu nejvíce zaujala věcná práva, konkrétněji imise a sousedská práva. Z počátku bylo vše pouze na bázi nepsaných pravidel, a až posléze bylo sepsáno.

Otázka, jak moc věcná práva z římského práva ovlivnila věcná práva v našem občanském zákoníku, byla hlavní výzkumnou otázkou, kterou se budu snažit zodpovědět. Po hodinách římského práva na PF UPOL jsem totiž dospěl k názoru, že to bylo právě právo římské, které nejvíce ovlivnilo náš občanský zákoník. Pan profesor Balík římské právo dokonce označoval v některých institutech jako základní kámen našeho občanského práva. Za komunismu nebyla úprava sousedských práv a soukromého vlastnictví do detailů rozpracována. Nyní přichází razantní změna v podobě zákona č.89/2012 Sb. (dále jen jako „OZ“). Ten se inspiruje návrhy prvorepublikových kodexů, které mají zase blízko k římskoprávní úpravě. Ve své práci bych se chtěl věnovat vybraným institutům věcných práv a představit je jak z pohledu římského práva, tak z pohledu OZ. U vybraných ještě porovnání se zákonnou úpravou v zákoně č. 40/1960 Sb. (dále jen „SOZ“). Nelze v jedné diplomové práci obsáhnout celou škálu věcných práv, jelikož jde o obrovskou skupinu práv, která prošla svým vývojem. Z toho důvodu se vždy zaměřím pouze na vybrané instituty. Mám za to, že je důležité poukázat na velkou míru inspirace římským právem nejen z důvodu jakéhosi poděkování římskému právu, ale také z důvodu možného právního výkladu nejasností.

Jelikož OZ neplatí příliš dlouhou dobu musíme si na konstantní judikaturu počkat. A právě zde jsou instituty, které jsou převzaty z římského práva a pokud tedy víme odkud byly přejaty, je možno, je vykládat v hlubším kontextu, jelikož se v římském právu již dlouhou dobu používaly.

Hlavní zdroje pro mou práci bude literatura z právnické knihovny UPOL a dále OZ a SOZ a literatura z knihovny v pražském Klementinu.

Svou práci rozdělím na dvě hlavní části. Na část obecnou, kde se zaměřím na obecnou úpravu věcných práv a věcných břemen v OZ a římském právu. A druhou částí bude část zvláštní, kde se budu věnovat konkrétním služebnostem a vybraným sousedským právům jak z pohledu římského, tak z pohledu současného práva. Svou práci uzavřu v současné době hodně diskutovanou zásadou *Superficies solo cedit*.

Obecná část diplomové práce

1 Obecná charakteristika římského práva

Římské právo se vyvíjelo od dob založení Říma (bájná legenda o Romulovi a Removi a jejich údajném vychování vlčicí). Dle historiků se počátek Římského práva datuje někdy kolem roku 753 př.n.l. a po zničení Západořímské říše pokračovalo právo ve vývoji uvnitř Východořímské říše, později známé jako Byzantská říše. Proces rozvíjení římského práva trval tedy mnoho let. Vývoj římského práva šel historicky ruku v ruce s vývojem Římského impéria a společnosti. Dopady na právo měly hospodářské problémy, války, a také zejména příchod velkého množství cizinců do Římské říše.

Římské právo probíhalo ve formaci prvobytně pospolné (pozdní období a přechod k otrokářskému řádu) a otrokářské (raný, rozvinutý a pozdní otrokářský řád a přechod k řádu feudálnímu). Samotné kořeny římského práva sahají až do pozdního období prvobytně pospolného řádu. Tehdy existovala římská, a ještě před ní předřímská, společnost v rodovém zřízení, kde se teprve samostatné rodiny začínají osamostatňovat. Rozvojem hospodářství (to se skládalo hlavně z výroby a směny zboží) a dále pomocí výbojů se římská společnost štěpí na třídy a vyvíjí se ve vojenskou demokracii. Zde dochází k prvním změnám a to tím, že se rodové zřízení mění a nabývá povahy právní. Při přechodu k otrokářskému řádu se jako stěžejní objevují rozpory mezi mocnými patricijí a ostatními obyvateli. Tyto rozpory posléze vedou k vytvoření státu jako hlavní ochrany patricijů proti ostatním složkám římské společnosti. Nejdůležitějším prvkem v procesu, který vedl ke zřízení státu, byla reforma, kterou zavedl (dle některých historiků byla zavedena později) Servius Tullius.¹ Tato reforma definitivně rozbila rodové zřízení právě tím, že rozdělila římské občany do majetkových tříd dle pozemkového cenzu s naprostou nadvládou nejbohatších (tedy patricijů).²

Antika a její odkaz tvoří všeobecně uznávanou součást naší evropské kultury. To, že římské právo přežilo zánik Římské říše a poté se stalo základem vícero právních řádů po Evropě, svědčí o komplexnosti a nadčasovosti římského práva. Často řečeným vysvětlením toho, proč zrovna římské právo se stalo předchůdcem a stavebním kamenem ostatních právních řádů je, že to byl dobře promyšlený a fungující řád, který ve své podstatě pokrýval

¹ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 113 – 114.

² KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 113 – 114.

celou škálu životních situací a reguloval vše od trestního práva po občanské právo. Ostatně doložka toho, že římské právo je jakýmsi základním právem, se kterým se každý právník musí seznámit, je, že se vyučuje na všech právnických fakultách po Evropě.³ Římané své právo dělili na soukromé a veřejné. V mé práci se budu věnovat věcným právům, jež spadají do práva soukromého. Význam římského práva je již například v základních teoriích o rozdělení soukromého a veřejného práva, tedy teorie organické, mocenské a zájmové, které využíváme a učíme se dodnes.

³ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 113 – 114.

2 Věcná práva obecně

Věcná práva zajišťují právní panství osoby nad věcí. Mezi základní znaky věcných práv patří, že mají rozsah erga omnes (tedy vůči všem), dále relativní kogentnost úpravy což má za následek neplatnost v případě odchýlení se od ní. Věcná práva obsahují pouze negativní vymezení povinnosti ostatních. Povinnosti především spočívají v nekonání něčeho (strpění, opomenutí).⁴ V našem právním řádu je upraven taxativní výčet věcných práv-lze zřídit pouze taková věcná práva jež jsou uvedena v občanském zákoníku. Věcná práva mohou dále vzniknout pouze na individuálně určené věci. Účelem věcných práv je zajištění stability a mají proto statickou povahu. Věcná práva se dále dělí na věcná práva k věci vlastní (sem spadá vlastnictví a pak držba) a dále na věcná práva k věci cizí (sem spadají věcná břemena a reálná břemena).⁵ *Iura in re aliena*, neboli věcná práva k věci cizí, jak možno z názvu usoudit, jsou to zvláštní práva, která oprávněnému poskytují možnosti se určitým způsobem chovat k věci, která není jeho vlastnictvím. Jedná se o absolutní práva, tzn. práva, která jsou určena individuálnímu subjektu a působí erga omnes, neboli vůči všem. Ostatní mají povinnost do tohoto práva nezasahovat a nerušit nositele tohoto oprávnění. Opakem věcných práv jsou práva relativní, vznikající např. z obligací, jejichž předmětem jsou závazky konkrétních subjektů např. kupní smlouva či smlouva o dílo. Předmětem věcných práv je věc hmotná. Od závazkových práv jsou věcná práva odlišena tím, že oprávněnému subjektu poskytují přímé panství nad věcí.

2.1 Věcná práva v římském právu

Pojem věcná práva začal být používán až v době recepcie římského práva. Tento pojem tedy není výtvorem klasických římských právníků. Již v době klasického římského práva lze však vyzorovat začátky rozlišování pojmů obligační a věcné právo. Hlavním důvodem dovození společné povahy věcných práv pro Římany byla skutečnost, že veškerá věcná práva byla chráněna na základě žalob. Římané tyto žaloby řadili jako žaloby věcné. Věcná žaloba *action in rem* je žalobou orientovanou přímo na věc.⁶

Samotný název věcná práva k věci cizí římsští právníci neužívali. Věcná práva se označovalo jako *iura in re*. Odborná veřejnost má, ale za to, že chápali práva spadající v

⁴KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 4. vydání. Praha: ASPI, 2005, s. 309-313.

⁵VESELÁ, Renata, a kol., *Římské právo pro bakaláře*. 1. vydání. Praha: Masarykova univerzita, 2009, s. 43.

⁶VESELÁ, Renata, a kol., *Římské právo pro bakaláře*. 1. vydání. Praha: Masarykova univerzita, 2009, s. 89-90.

současnosti pod věcná práva k věci cizí jakožto samostatnou skupinu práv se společnými znaky.⁷

Vedle vlastnického práva (dominium) náležejí k věcným právům i práva k věcem cizím (iura in re aliena). Sem řadíme služebnost, právo poživací a právo zástavní. Rozdíl mezi vlastnictvím a ostatními věcnými právy je v míře moci nad věcí. Vlastnické právo je úplné, obecné panství nad věcí, ostatní věcná práva jsou pak pouze částečnou mocí nad věcí vymezenou na určitý obsah (např. brát vodu na pozemku, přejíždět přes pozemek apod).⁸ Z logiky věci dále vyplývá, že osoba, která je subjektem vlastnického práva nemůže být současně ve stejné věci i subjektem jiného věcného práva (např. právo služebnosti může mít pouze ta osoba, která není současně vlastníkem pozemku).⁹

2.2 Porovnání současné právní úpravy věcných práv s římskoprávní úpravou

Věcná práva v OZ jako celek velmi ovlivnil vládní návrh z roku 1937, ze kterého v mnoha případech vychází celý OZ. V úpravě věcných práv jsem se zaměřil hlavně na služebnosti a sousedská práva. V této kapitole se zaměřím i na jiné instituty, co spadají do věcných práv. OZ se u úpravy věcných práv vrací k tradiční koncepci většiny právních řádů v Evropě

Stejně tak jako v římském právu, tak i podle nového kodexu, může být zřízeno věcné břemeno k věcem cizím pouze za předpokladu, že osoba vlastníka je rozdílná od osoby v jejíž prospěch je zřízeno věcné právo k věci cizí. Podle římského práva zatížení věci služebností dávalo vlastníkovu věci povinnost, že musel ve prospěch jiného něco trpět a něčeho se zdržet. Ve stejné smyslu jsou i ustanovení upravující služebnosti v OZ. Úprava služebností, které se ve své práci dopodrobna věnuji, je velmi podobná té římskoprávní. Některé názvy služebností jsou totožné. Je to např. právo pastvy, služebnost okapu, služebnost cesty, stezky a průhonu.

Ustanovení o držbě opět vychází z vládního návrhu zákona z roku 1937 a dále hlavně z rakouského pojetí držby. V důvodové zprávě je o držbě napsáno: „*Přejímaná úprava vychází z pojetí teoreticky zdůvodněného Janem Krčmářem, podle něhož není správné rozlišovat mezi držbou věci a držbou práva, neboť i držba věci je držbou práva*

⁷ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 190.

⁸ VÁŽNÝ, Jan. *Vlastnictví a práva věcná, Soustava práva římského*. 2. vydání. Brno: Československý akademický spolek Právnick v Brně. 1937, s. 3-4.

⁹ VÁŽNÝ, Jan. *Vlastnictví a práva věcná, Soustava práva římského*. 2. vydání. Brno: Československý akademický spolek Právnick v Brně. 1937, s. 3-4.

vlastnického“.¹⁰ Držba stejně jako v římském právu obsahuje dva základní prvky: corpus possessionis a animus possidendi. OZ rozlišuje 3 druhy držby: řádná, pravá a poctivá. Celková úprava držby se odlišuje od jejího pojetí v SOZ. Úpravy držby je propracovanější a vrací se k původní úpravě v ABGB.

Z pojetí vlastnického práva v římském právu vychází i naše zákoníky SOZ a OZ. Stejně jako pojetí v SOZ vychází z vlastnictví jako právního panství, které je všeobecné, přímé a výlučné. Již v dobách Starého Říma si římscí právníci byli vědomi toho, že *„vlastník může být na svých právech omezen a to buď tím, že k věci má jisté oprávnění věcně právního charakteru osoba jiná, nebo tím, že vlastník při výkonu svého vlastnictví naráží na stejně neomezená práva druhých vlastníků k předmětům jejich vlastnictví.“*¹¹

Obsah vlastnického práva SOZ se nekryje s obsahem práva dnešního OZ. Dnešní OZ nepřijímá ustanovení §123 SOZ. V něm je vymezené vlastnické právo poněkud uzavřeně.¹² Zmíněný § 123 SOZ stanovoval: *„Vlastník je v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užitky a nakládat s ním.“* Z výše zmíněné formulace vyplývá uzavřenost vlastnického práva a jeho taxativní výčet.¹³ Současný OZ obsah vlastnického práva již nevymezuje výčtem jednotlivých oprávnění, ale OZ proto obsah vlastnického práva nevymezuje výčtem jednotlivých oprávnění. Vlastnictví upravuje OZ v § 1012: *„Vlastník má právo se svým vlastnictvím v mezích právního řádu libovolně nakládat a jiné osoby z toho vyloučit. Vlastníku se zakazuje nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob, jakož i vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat nebo poškodit.“* Z této dikce opět dýchá římské právo a to např. elasticitou vlastnictví. Ta je vyjádřena tím, že vlastník je omezen např. spoluvlastnictvím. Pokud odpadne toto omezení dojde opět k rozšíření vlastnického práva k jeho teoretické neomezenosti. Z výše uvedeného tedy vyplývá podobnost pojetí vlastnického práva v našem právním řádu a římském právu.

¹⁰ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb., s.25.

¹¹ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 154.

¹² HRABALOVÁ, Jana. *Právní úprava držby a vlastnictví*. Praha, 2015. Bakalářská práce (Bc.). Bankovní institut vysoká škola Praha, Katedra práva. 2015-06-24.

¹³ HRABALOVÁ, Jana. *Právní úprava držby a vlastnictví*. Praha, 2015. Bakalářská práce (Bc.). Bankovní institut vysoká škola Praha, Katedra práva. 2015-06-24

2.3 Odkaz římského práva ve věcných právech v zákonu č. 40/1964 Sb.

SOZ rozhodně nebyl tak silně římským právem inspirován. V zásadě bylo proti komunistické ideologii soukromé vlastnictví. Úpravě věcných práv tak nebylo věnováno příliš pozornosti. I tak je, ale možné některé instituty, které jsou shodné najít. Dokonce se dají najít i soudní rozhodnutí inspirována římským právem. Nejprve se budu věnovat rozhodnutím soudu. V úpravě věcných práv v SOZ se zaměřím z důvodu velkého rozsahu pouze na část věcných práv, a to konkrétně na věcná břemena.

2.4 Soudní rozhodnutí inspirována římským právem ze zákona č. 40/1964 Sb.

Jedním z takových rozhodnutí soudu je Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. června 1995, sp. zn. 33 Ca 24/95. Soud se zde zabýval zařazením omezování, které zasahuje do dispozitivního práva vlastníka, a dochází k tomu, že se nejedná o právu k věci cizí a nemá to tedy charakter věcného břemen, výrok odůvodnil soud mimo jiné těmito slovy:

„V úvahu je třeba vzít i historický vývoj tohoto institutu. Předchůdcem věcných břemen byly především tzv. služebnosti, známé již v římském právu, které byly na našem území upraveny v ustanovení § 472 a násl. obecného zákoníku občanského z roku 1811. Charakter těchto služebností je zřejmý z citovaných ustanovení; vlastník věci byl povinen na své věci něco trpět nebo se něčeho zdržet ku prospěchu někoho jiného (§ 472 o. z. o.). O jaké trpění či zdržení šlo, je zcela nepochybné z konkrétního výčtu služebností (užívání věci, požívání a bydlení jako druhy osobních služebností, služebnost nést břímě sousedního stavení, vložení cizího trámu do své zdi, trpět průchod cizího kouře komínem, služebnost okna, okapu, právo na svod dešťové vody, právo stezky, průhonu dobytka, vozové cesty, právo čerpat vodu, právo svádět vodu, právo pastvy, právo kácet dříví, lámat kámen aj.). Je tedy zřejmé, že tyto služebnosti omezovaly vlastníka jen v jeho právech užívat věc, brát z ní plody či užitky, případně v určitém rozsahu věc výlučně držet. Žádná z těchto služebností však nemohla zasáhnout do jeho práva nakládat s věcí. Na tuto úpravu navázal dříve platný zákon č. 141/1950 Sb., který zavedl název „věcná břemena“ (viz § 166 a násl.) a definoval je stejným způsobem jako nynější ustanovení § 151n o. z.; speciálně se pak zmiňuje o právu požívání (§ 172 a násl.), užívání (§ 175 a násl.) a výměnou (§ 181 a násl.). I z tohoto historického hlediska je tedy zřejmé, k čemu věcná břemena, popřípadě obdobné instituty, slouží a že

„omezení vlastníka“ nemůže zasahovat do sféry jeho oprávnění nakládat s věcí. Tak jsou věcná břemena chápána v právní praxi i v obecném právním vědomí.“¹⁴

Toto rozhodnutí odkazuje na římskoprávní úpravu. Soud zde argumentuje původem věcných břemen, jež bylo právě římské právo. Dle mého názoru je to další důkaz o nadčasovosti a propracovanosti úpravy věcných práv v římském právu.

Další rozhodnutí soudu, kde lze najít odkaz na římské právo můžeme nalézt i v části odůvodnění Rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.04.2001 sp. zn. 20 Cdo 860/99:

„Ve včasném dovolání, jímž připouští, že smlouva o nájmu nebytových prostor je pro absenci předchozího souhlasu příslušného orgánu a „zřejmě“ i pro neurčitost předmětu nájmu neplatná, žalovaný namítá, že nebude-li moci ani zčásti užívat dům, bude mu znemožněno užívání jeho pozemku, domem zcela zastavěného. Krajský soud, který svým rozhodnutím zasáhl do rovných práv obou vlastníků, zcela znemožnil výkon jeho vlastnického práva a vytvořil tak na jeho straně bezpráví, měl věc posoudit (podle obsahu dovolání je tedy uplatněn dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d/ občanského soudního řádu) z pohledu zásady římského práva „povrch ustupuje pozemku“; podle názoru žalovaného neobstojí ani závěr soudu, že s omezením možnosti užívání svého pozemku musel být srozuměn, jelikož „toto omezení z vlastnického práva nevyplývá“. Konečně pak podle něj „...nelze odhlédnout od toho, že odpůrce celý dům na své náklady hodnotou kolem 1 milionu Kč zrekonstruoval a jednání navrhovatele je v rozporu s ustanovením § 3 OZ.“¹⁵

Z uvedených rozhodnutí je zřejmé, že soudy i za účinnosti předchozí právní úpravy braly v potaz u věcných práv jejich římskoprávní původ. Vidět je to hlavně u prvně zmíněného rozsudku, kde sám soud používá v argumentaci římské právo a poukazuje na vývoj tohoto římskoprávního institutu. Ve druhém rozhodnutí se žalobce opírá o římskoprávní zásadu superficies solo cedit.

¹⁴ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. června 1995, sp. zn. 33 Ca 24/95.

¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. dubna 2001, sp. zn. 20 Cdo 860/99.

3 Věcná břemena v zákoně č. 40/1964 Sb.

Z počátku 60. let minulého století zde byl názor, že význam věcných břemen bude mít klesající tendenci. Samozřejmě se toto projevilo i v první verzi občanského zákoníku z roku 1964. Nalezneme zde pouhá dvě ustanovení, jež se věcným břemenům věnují. Konkrétně pojem věcných břemen nalezneme v § 495 OZ.¹⁶ O zániku věcných břemen pojednává § 506 OZ.¹⁷ Jediný možný způsob vzniku věcného břemene je ze zákona: *„praktické potřeby vyvolaly extenzivní výklad pojmu „ze zákona“, dokonce se uvádělo, že jde o zkratku zahrnující dva způsoby nabytí práva, a to rozhodnutím státního orgánu na základě zmocnění („na základě zákona“) a na základě skutečností stanovených zákonem, tedy „ze zákona“ v užším smyslu.“*¹⁸

Pravdou však bylo, že v SOZ šlo věcné břemeno zřídit i pomocí závěti, vydržením, smlouvou a úředním výrokem.¹⁹ V praxi však existovala celá řada speciálních zákonů, které umožňovaly vznik věcného břemene rozhodnutím státního orgánu.²⁰

Věcná břemena v SOZ se dočkaly novelizace zákonem č. 131/1982 Sb.²¹ Úprava věcných břemen byla novelou přesunuta do § 135b SOZ v následujícím znění: *„Věcná břemena omezují vlastníka nemovité věci a toho, komu náleží právo osobního užívání pozemku, ve prospěch někoho jiného tak, že jsou povinni něco trpět, něco konat nebo něčeho se zdržet. Práva odpovídající věcným břemenům jsou spojena buď s vlastnictvím určité nemovitosti, nebo s osobním užíváním určitého pozemku anebo náležejí určité osobě.“*²² V novele už jsou obsaženy i jiné možnosti vzniku věcných břemen. Po novele tedy věcná břemena mohou vznikat ze zákona, rozhodnutím orgánu veřejné moci, smlouvou, závětí nebo

¹⁶ § 495 odst. 1 ObčZ: „Zástavní práva a věcná břemena mohou vznikat jen ze zákona, přecházejí s vlastnickým právem na nabyvatele, §495 odst.3 „Věcná břemena omezují vlastníka věci tak, že je povinen něco trpět nebo činit anebo se něčeho zdržet“

¹⁷ 506 odst. 2 ObčZ: „Vznikne-li změnou poměrů hrubý nepoměr mezi věcným břemenem a výhodou oprávněného, může soud rozhodnout, že se věcné břemeno za přiměřenou náhradu omezuje nebo zrušuje. Jestliže pro změnu poměrů nelze spravedlivě trvat na věcném plnění, může soud rozhodnout, aby bylo místo věcného poskytováno plnění peněžitě.“

¹⁸ FIALA, Josef. *Věcná břemena*. 1 vydání. Brno: Univerzita J.E.Purkyně, 1988, s. 38.

¹⁹ PROFOUSOVÁ, Michaela. *Věcná břemena v návrhu občanského zákoníku*. Plzeň, 2012. Diplomová práce (Mgr.). Západočeská univerzita, Právnická fakulta, Katedra soukromého práva a civilního procesu. 2012-05-31.

²⁰ Např. zák. č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

²¹ Zákon č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy, účinný ke dni 1. dubna 1983.

²² Zákon č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy, účinný ke dni 1. dubna 1983.

výkonem práva. Při vzniku věcného břemena ze smlouvy bylo nutné smlouvu nejprve registrovat u státního notáře a až poté byl vznik věcného břemene účinný.

Další novela SOZ upravující věcná práva přišla v roce 1991²³ a to zákonem č. 509/1991 Sb. Zákon zde zavedl povinnost vyznačit vznik i zánik věcného břemena v katastru nemovitostí.²⁴

Jak je tedy zřejmé, věcná břemena prošla velkým vývojem, než došla do podoby, jakou známe z OZ. Přiblížit celou historii věcných práv v občanských zákonících předcházejících OZ by bylo na samostatnou diplomovou práci. Výše uvedeným příkladem jsem chtěl ukázat, jak složitá byla cesta k nynější právní úpravě a jak se chápání věcných břemen vyvíjelo čím dál více směrem zpět k římskému právu.

²³ Zákon č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník, účinný ke dni 1. ledna 1992.

²⁴ PROFOUSOVÁ, Michaela. *Věcná břemena v návrhu občanského zákoníku*. Plzeň, 2012. Diplomová práce (Mgr.). Západočeská univerzita, Právnická fakulta, Katedra soukromého práva a civilního procesu. 2012-05-31. s.7

4 Věcná břemena v zákoně č. 89/2012 Sb.

Podle OZ mají věcná břemena sloužit k tomu, aby oprávněný mohl využít určitou část užitné hodnoty cizí věci. Pro vlastníka to znamená, že je naopak povinen něco dát, konat, strpět nebo se něčeho zdržet. Věcná břemena OZ dělí na služebnosti a na reálná břemena. Rozdíl mezi služebnostmi a reálnými břemeny je v zásadě v obsahu povinnosti. Služebnosti jsou navíc staršího původu a znalo je již římské právo, kdežto reálná břemena jsou oproti služebnostem poměrně nový institut, dělení na reálná břemena a služebnosti neznal ani SOZ.

4.1 Rozdíl mezi sousedskými právy, reálnými břemeny a služebnostmi

Reálná břemena se vyznačují tím, že zavazují vlastníka služebné věci k tomu, aby ve prospěch jiné osoby něco aktivně konal, poskytoval jí nějaký užitek (např. jí poskytoval část úrody, která se urodila na jeho pozemku). Vznik reálných břemen je možný pouze na základě smlouvy. Vydržení tohoto práva je sporné.

Reálným břemenem může být zatížena pouze věc evidovaná ve veřejném seznamu. Typické je pro ně dále to, že je lze zřídit buď na určitý časový úsek, nebo s možností vlastníka zatížené věci se z břemene vykoupit.²⁵ Nebude-li povinnost z reálného břemene splněna, má oprávněný namísto toho nárok na peněžitou náhradu, pro níž může vést výkon rozhodnutí (resp. exekuci) na nemovitou věc, která je reálným břemenem zatížena.

Služebnosti vznikají pořízením pro případ smrti, vydržením, na základě zákona nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci a dále smlouvou. Smlouva nemá předepsanou formu.²⁶ Vlastník věci je ze služebnosti povinen ve prospěch oprávněného něco strpět nebo se něčeho zdržet.²⁷ Služebnostem se budu věnovat podrobněji v následujících částech diplomové práce.

Sousedská práva spadají do kategorie věcných práv, avšak jsou upravena na jiném místě než služebnosti a reálná břemena. Spadá sem zejména problematika imisí a např. problémy plotů a rozhrad. Rozdílem oproti věcným břemenům (zastřešující pojem služebností a reálných břemen) je, že sousedská práva vznikají ze zákona bez dalšího. To znamená, že tím, že jsem soused, mám povinnost zdržet se imisí přímých. Sousedská práva tedy spíše

²⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů.

²⁶ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb., s. 335.

²⁷ DOBROVOLNÁ, Eva. *Služebnosti a reálná břemena v občanském zákoníku* [online]. účetní-portál.cz, 23. dubna 2014 [cit. 25. listopadu 2017]. Dostupné na <http://www.ucetni-portal.cz/sluzebnosti-a-realna-bremena-v-novem-obcanskem-zakoniku-484-c.html>.

upravují reálné životní situace, které nastávají z důvodu občanského soužití, než hospodářské využívání pozemku, jako je tomu u věcných břemen.

4.2 Služebnosti

Úpravu služebností nalezneme v § 1257 OZ a následujících. Jsou řazena pod věcná práva a dále do kategorie věcných břemen, spolu s reálnými břemeny.

Služebnosti se vyznačují tím, že je zde povinnost vlastníka něco strpět, nečinit, nekonat nebo zdržet se určité činnosti, kterou by jako vlastník mohl za normálních okolností vykonávat.²⁸

Služebnosti se v OZ dělí na služebnosti pozemkové - sem spadají služebnosti inženýrské sítě, právo pastvy, právo cesty průhonu a stezky, právo na svod dešťové vody a opora cizí stavby. Druhou skupinou jsou služebnosti osobní. Do této skupiny spadá: užívací právo, služebnost bytu a poživací právo.²⁹ Z důvodů velké rozsáhlosti se více ve své zvláštní části mé diplomové práce budu věnovat služebnostem pozemkovým.

4.2.1 Vznik služebnosti

Služebnost může vznikat vícero způsoby. Vznik služebností upravuje § 1260 OZ: „*Služebnost se nabývá smlouvou, pořízením pro případ smrti nebo vydržením po dobu potřebnou k vydržení vlastnického práva k věci, která má být služebností zatížena. Ze zákona nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci se služebnost nabývá v případech stanovených zákonem.*“³⁰ V zásadě je tedy možnost služebnost nabýt pěti způsoby, a to pořízením pro případ smrti, smlouvou a vydržením, ze zákona a z rozhodnutí orgánu veřejné moci.

4.2.2 Ochrana služebnosti

Ochrana služebností se v OZ nenachází v úpravě služebností nýbrž v obecné úpravě věcných práv. V obecné úpravě u služebností je pouze ustanovení § 1259, kde je stanoveno: „*Kdo je oprávněn ze služebnosti, může se domáhat ochrany svého práva; § 1040 až 1043 se použijí obdobně.*“³¹ Odkazuje nás tedy do obecných ustanovení k věcným právům. Pomocí § 1040 lze vindikovat věc, kterou někdo neoprávněně zadržuje (vindikační žaloba). Žalobce ale musí věc náležitě popsat znaky, aby bylo zřejmé, že je vlastníkem. Další ochranou je zápůrčí (negativní) žaloba dle § 1042 : „*Vlastník se může domáhat ochrany proti*

²⁸ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb., s. 329.

²⁹ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb., s. 330.

³⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

*každému, kdo neprávem do jeho vlastnického práva zasahuje nebo je ruší jinak než tím, že mu věc zadržuje.*³² Systematika ochrany služebností v OZ je dosti odlišná od ochrany služebností v římském právu. Srovnání se budu věnovat v podkapitole 5.2.

³²Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

5 Služebnosti v římském právu

Služebnosti v římských digestech stejně jako v OZ spadaly pod věcná práva k věci cizí (*iura in re aliena*), kam se dříve také řadily *superficies*, *emphyteusis* a zástavní právo.³³ Služebnosti jako celek jsou založeny na omezení užívání a nakládání s věcí. Oprávněný mohl na základě služebnosti působit na cizí věc specifickým způsobem podobným výkonu vlastnického práva. Služebnost tedy omezovaly právní panství nad věcí.³⁴ Mezi poznávací znaky služebnosti patří to, že pro vlastníka zatížené věci to neznamena povinnost ve smyslu něco konat (afirmativní služebnost) popřípadě něčeho se vzdát (negativní služebnost) – *Pomponius libro 33 ad Sabinum*: „*Servitutium non ea natura est, ut aliquid faciat quis, veluti viridia tollat aut amoeniorem prospectum praestet, aut in hoc ut in suo pingat, sed ut aliquid patiat aut non faciat*“³⁵ (podstatou služebností není to, že člověk musí něco konat, např. odstraňovat křoví, aby byl umožněn dobrý výhled nebo malovat něco na svém pozemku, ale musí pouze něco trpět nebo se něčeho zdržet).³⁶ Dalším znakem služebností je, že musí být oprávněnému k užítku.³⁷ Avšak dle Labea: „*Ei fundo, quem quis vendat, servitute imponi, et si non utilis sit, posse existimo: veluti si aquam alicui dedere ducere non expediret, nihilo minus constitui ea servitus possit (...)*“ – *Labeo libro quarto ex posterioribus a Iavoleni epitomis*.³⁸ Dle výše zmíněného římského právníka lze zřídit služebnosti i přesto, že v danou chvíli pro toho, v jehož prospěch má být zřízena, žádnou hodnotu nemá.

V úvodu VIII. knihy Digest, která je celá věnována služebnostem, stojí Marcianův fragment, jenž konstatuje, že „*servitutes aut personarum sunt, ut usus et usus fructus, aut rerum, ut servitutes rusticorum praediorum et urbanorum*.“³⁹ Tento fragment rozděluje služebnosti na *servitutes personarum* a *servitutes rerum*. Služebnost *servitutes rerum* je služebnost v původním klasickém smyslu slova a pojem služebností osobní zahrnuje zvláštní

³³ VOJTEK, Josef. *Služebnosti pozemkové podle práva římského a současného*. Olomouc, 2012. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého, Právnická fakulta, Katedra teorie práva a právních dějin. 2012-06-04.

³⁴ KINCL, Jaromír. *Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 78.

³⁵ D. 8, 1, 15, 1.

³⁶ VOJTEK, Josef. *Služebnosti pozemkové podle práva římského a současného*. Olomouc, 2012. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého, Právnická fakulta, Katedra teorie práva a právních dějin. 2012-06-04.

³⁷ BALÍK, Stanislav. *Rukověť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 1. vydání. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002, s. 102.

³⁸ D 8, 1, 19.

³⁹ Dig. 8.1.1 (Marc. lib. 3 reg.)

osobní práva k cizí věci, jako například *usus* a *usufructus*. Nachází se zde tedy zcela nové zařazení osobních práv k cizí věci pod společný pojem *servitutes*.⁴⁰

Nejdříve vznikaly služebnosti venkovské a to z důvodu žití většiny obyvatel na venkově a až poté začaly vznikat služebnosti městské. Venkovské a městské služebnosti mají mezi sebou i jisté principiální rozdíly (například ve vztahu dělení služebností na negativní a pozitivní). Dělení služebností na městské služebnosti a venkovské služebnosti, ale není doslovné dle jejich názvů. Neplatí tak, že služebnost, co se nachází na venkově, je označena za venkovskou služebnost a naopak služebnost, jež se nachází ve městě, je označena za městskou služebnost. Nejdůležitější pro rozdělení služebností je ale hospodářské využití toho konkrétního pozemku tedy skutečnosti, zda je ten pozemek využíván „ *k hospodářství rolnickému nebo ke stavbě*.“⁴¹ Rozdělení se tak neodvíjí od umístění pozemku, nýbrž od hospodářského způsobu jak je ten daný pozemek využíván.⁴²

Uvádí se také zásada, že služebnosti pozemkové mohou existovat tehdy, pokud je u služebného pozemku dána tzv. *perpetua causa*, tedy že pozemek či stavba má trvalou vlastnost, určitý přirozeně se obnovující stav, který výkon služebnosti umožňuje.⁴³ Této podmínce tak např. nevyhovovala služebnost vodovodu se zdrojem v nádrži nebo rybníce *Paulus libro 15 ad Sabinum*: „(...) *et ideo neque ex lacu neque ex stagno concedi aquae ductus potest*.“⁴⁴ Existence této zásady ovšem nebyla přijímána bezvýhradně.⁴⁵

Pro oprávněného ze služebnosti vyplývalo mj. oprávnění cizí věc určitým omezeným způsobem užívat. Omezení se nemuselo týkat jen obsahu tohoto práva – mohlo spočívat např. i v tom, že oprávněný mohl právo vyplývající ze služebnosti realizovat jen v určenou dobu *Gaius libro septimo ad edictum provinciale*: “*Usus servitutium temporibus secerni potest, forte ut quis post horam tertiam usque in horam decimam eo iure utatur vel ut alternis diebus utatur*.“⁴⁶

Pojem služebnost se v římském právním režimu používal hlavně v souvislosti s právem vázaným k cizímu pozemku. Služebnosti v klasickém smyslu představují *iura*

⁴⁰ ŠEJDL, Jan. Služebnosti a jejich (ne)proměny. In DAVID, Radovan (ed). *Dny práva 2010*. Brno: Masarykova Univerzita. 2010, s. 15.

⁴¹ VANČURA, Josef. *Úvod do studia soukromého práva římského*, Praha, 1923 s. 212. (Dále také například HEYROVSKÝ, Ladislav. *Dějiny a systém soukromého práva římského*, Bratislava, 1929, s. 260.)

⁴² PASTORI, Franco, *Gli Istituti romanistici come storia e vita del diritto*, 1 vydání. Bologna: Cisalpino, 1992, s.372

s. 372 a 373.

⁴³ SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského, díl II – právo majetkové*. Praha: vlastním nákladem, 1935 s. 245.

⁴⁴ D. 8, 2, 28.

⁴⁵ BONFANTE, Pietro. *Instituce římského práva*. 9. vydání. Brno: Právnický, 1932, s. 356.

⁴⁶ D. 8, 1, 5, 1.

praediorum, tedy práva pozemková. Jsou to právní vztahy kde oprávněný (obecně jde o vlastníka panujícího pozemku) má možnost určitého působení na cizí pozemek a povinný (obecně vlastník služebného pozemku) je povinen ke strpění, či nekonání (s výjimkou servitutis oneris ferendi). To jsou klasické služebnosti, které se dále dělí na služebnosti městské a služebnosti venkovské.

Mimo služebnosti existují takzvaná osobní práva. Do kategorie osobních práv spadal usus, usufructus. Změna tohoto systému nastává spolu s justiniánskými kodifikacemi. Zde díky určitým společným znakům těchto práv došlo k myšlence spojit do jedné kategorie služebnosti a ona osobní užívací práva. Toto sloučení práv zcela mění jak systematiku služebností, tak i význam a rozsah samotného pojmu služebnosti. Je tedy vidět, že pojem služebnosti se neustále vyvíjel i po zániku Západořímské říše.

5.1 Vznik služebností v římském právu

Služebnosti v římském právu mohly vzniknout buď formálními či neformálními způsoby. Nejdříve se zřizovaly právním jednáním a poté pozdějším způsobem byla injurecese.⁴⁷ U pozemkových služebností přicházela v úvahu i mancipace.⁴⁸

Postupným vývojem římského práva docházelo i k dalším možnostem vzniku služebností.⁴⁹ (*Srov. Just. Inst. 2, 3, 4: „Si quis velit vicino aliquod ius constituere, pactionibus atque stipulationibus id efficere debet.“*) Další možností vzniku služebnosti bylo vydržení práva. Pro tento pojem se vžil pojem kvazitradice. Dále byla možnost služebnost zřídit vindikačním legátem a adjudikací.⁵⁰ Adjudikace bylo soudní rozhodnutí.

5.2 Ochrana služebností v římském právu

Služebnost stejně jako jiné instituty římského práva potřebovaly právní ochranu. Ochrana jim zaručovala v případě narušení či ohrožení možnost obrany. V římském právu byla služebnost chráněna dvěma hlavními způsoby.

⁴⁷ VOJTEK, Josef. *Služebnosti pozemkové podle práva římského a současného*. Olomouc, 2012. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého, Právnická fakulta, Katedra teorie práva a právních dějin. 2012-06-04.

⁴⁸ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 191-192.

⁴⁹ VOJTEK, Josef. *Služebnosti pozemkové podle práva římského a současného*. Olomouc, 2012. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého, Právnická fakulta, Katedra teorie práva a právních dějin. 2012-06-04.

⁵⁰ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 198-199.

Prvním způsobem byla ochrana pomocí interdiktů. Otakar Sommer uvádí následující interdikta. Interdicta lze nalézt v *Edictum perpetuum praetoris Urbani* (část XLIII, § 250 až 254).

Int. de itinere actuque privato

Int. de itinere reficiendo

Int. de aqua cottidiana et aestiva

Int. de rivis

Int. de fonte

Int. de fonte purgando et reficiendo

*Int. de cloacis*⁵¹

Druhým způsobem ochrany služebností v římském právu byla žaloba. Mezi žaloby na ochranu služebností patřily: *vindicatio servitutis (actio confessoria)*, a další žalobou byla *actio negatoria*.⁵² První žaloba (je lehce podobná k § 1013 OZ) sloužila k ochraně vlastníka panujícího pozemku. Směřovala k tomu, aby pokud možno žalovaný uznal existenci služebností. A negatorní žaloba chránila vlastníka služebného pozemku v rámci ochrany jeho vlastnického práva.⁵³

5.3 Srovnání úpravy služebností podle zákona č. 89/2012 Sb. a podle římského práva

Pokud se podíváme na systematiku OZ uvidíme, že úprava služebností je zařazena do části 3 označené jako „Absolutní majetková práva“. Tato část se poté dále dělí na 3 hlavy a služebnosti jsou v hlavě nazvané „Věcná práva“, jejíž pátý díl nese název „Věcná práva k cizím věcem“. ⁵⁴ Tento pátý díl obsahuje druhý oddíl, který je nazván „Věcná břemena“. ⁵⁵ Tento druhý oddíl je dále rozdělen na sedm pododdílů. Převládající úprava je zde služebností, protože první až šestý pododdíl upravuje služebnosti a až sedmý pododdíl upravuje reálná břemena. ⁵⁶

Co se týká členění služebností ukazuje se tedy, že OZ v sobě zachovává svou systematikou tradiční rozdělení soukromého práva na právo osob a právo k věcem, stejně tak jak je známo z

⁵¹ SOMMER, Otakar. *Texty ke studiu soukromého práva římského*. Praha: vlastním nákladem, 1932, s. 203-206.

⁵² VOJTEK, Josef. *Služebnosti pozemkové podle práva římského a současného*. Olomouc, 2012. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého, Právnická fakulta, Katedra teorie práva a právních dějin. 2012-06-04.

⁵³ VOJTEK, Josef. *Služebnosti pozemkové podle práva římského a současného*. Olomouc, 2012. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého, Právnická fakulta, Katedra teorie práva a právních dějin. 2012-06-04.

⁵⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Gaiových a Justiniánových Institucí.⁵⁷ Právo práva k věcem totiž tvoří třetí část, jež následuje až po první, části kde jsou práva osob.⁵⁸

Jak jsem již naznačil v úvodu své práce pojem věcných práv v OZ velmi úzce souvisí s pojmem věci a jejich tříděním. V § 979 OZ uvádí: „*Ustanovení této hlavy se použijí na věci hmotné i nehmotné, na práva však jen potud, připouští-li to jejich povaha a neplyne-li ze zákona něco jiného.*“⁵⁹ Zákon zde reaguje na nepřilíš široké vymezení věci v občanském zákoníku z roku 1811⁶⁰ a dále na právní stav zavedený občanským zákoníkem z roku 1950, který čistě z ideologických (komunismus) důvodů pokládal za věci jen hmotné předměty.⁶¹ OZ se snaží dosáhnout mezi těmito přístupy určitého konsensu. U služebností v OZ se právě využije výše uvedený § 979. OZ tedy přejímá římskoprávní dělení věcí na hmotné (*res corporales*) a nehmotné (*res incorporales*). To je první známka podobnosti mezi služebnostmi v OZ a římském právu.

Fakt, že služebnosti jsou věcí nemovitou, lze dokázat pomocí jazykového výkladu § 498 odst. 1 OZ, který za nemovité věci pokládá i věcná práva k pozemkům. V OZ není přesné zařazení služebností pod věci nemovité, a proto zde musí dojít k dotvoření práva na základě výkladu. Důvodem proč OZ explicitně nezařadil služebnosti mezi věci nemovité, je jejich příliš široké pojetí jako věcí nehmotných. Úprava služebností v OZ je v souladu se svým interpretačním vzorem, kterým byl vládním návrhem občanského zákoníku z roku 1937, velmi široké tak, aby nezahrnovalo jen nemovité věci.⁶² OZ upravuje v § 1257 odst. 1: „*Věc může být zatížena služebností, která postihuje vlastníka věci jako věcné právo tak, že musí ve prospěch jiného něco trpět nebo něčeho se zdržet.*“ Vládní návrh z roku 1937 pak v § 399 uváděl: „*Věc může být zatížena ve prospěch jiných osob užívacími právy věcnými (služebnostmi). Vlastník může zatížit svůj pozemek služebností ve prospěch užívání jiného svého pozemku.*“ Důvodem této úpravy je vytvořit prostor pro co nejširší volnost smluvního jednání, tedy pro jednu ze zásad OZ.

⁵⁷ HEIDE-HERMANN, Tomáš. *Služebnosti v římském právu a novém občanském zákoníku*. Praha, 2013. Rigorózní práce (JUDr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin. 2013-12-10. s 21.

⁵⁸ HEIDE-HERMANN, Tomáš. *Služebnosti v římském právu a novém občanském zákoníku*. Praha, 2013. Rigorózní práce (JUDr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin. 2013-12-10. s 21.

⁵⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁰ § 285: „Věci v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.“

⁶¹ § 23: „Věci v právním smyslu jsou ovladatelné hmotné předměty a přírodní síly, které slouží lidské potřebě.“

⁶² Viz Důvodová zpráva k vládnímu návrhu, s. 904.

OZ se naopak vydává jinou cestou u toho, že rozlišuje mezi služebnostmi a reálnými břemeny. Jelikož římské právo reálná břemena neznala.⁶³ OZ na základě své předlohy vládního návrhu z roku 1937 takto činí.⁶⁴

Co se týká vzniku služebností, je právní úprava velmi podobná té římské. Nelze zabíhat do nejpodrobnějších detailů, ale základní koncept vzniku služebnosti (smlouvou, vydržením a rozhodnutím soudu) je zachován. Změny se týkají hlavně náležitostí právního jednání a dále drobností typu formálních požadavků. Je zde však zřejmá inspirace, kterou si OZ bere z římského práva.

Ohledně ochrany služebností žalobu negatorní zná i náš OZ a z osobní zkušenosti z advokátní kanceláře vím, že největší počet žalob ohledně ochrany služebností, je právě negatorní žaloba. Ohledně interdikt, je situace opačná a náš právní řád se v tomto neinspiroval.

Konkrétním služebnostem se budu věnovat ve zvláštní části své práce.

⁶³HEIDE-HERMANN, Tomáš. *Služebnosti v římském právu a novém občanském zákoníku*. Praha, 2013. Rigorózní práce (JUDr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin. 2013-12-10. s 22.

⁶⁴ HEIDE-HERMANN, Tomáš. *Služebnosti v římském právu a novém občanském zákoníku*. Praha, 2013. Rigorózní práce (JUDr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin. 2013-12-10. s 22.

Zvláštní část diplomové práce

1 Sousedská práva

Sousedská práva jsou práva, která ovlivňují životy nás všech po celé generace. Římané jakožto vyspělý národ sousedské právo znali. Ve zvláštní části své práce chci charakterizovat sousedská práva a vybrané služebnosti, a poté je porovnat se současnou právní úpravou a poukázat na to, jak římská úprava inspirovala tu naši současnou.

1.1 Sousedská práva v římském právu

Římské právo jako komplexní právo samozřejmě upravovalo i sousedské právo. Sousedské vztahy mezi jednotlivými vlastníky sousedních nemovitostí, jsou vztahy mezosobní. Bylo tedy nezbytné tyto vztahy odpovídajícím způsobem upravit. Když ještě nebylo sousedské právo upraveno psanými právními předpisy, upravovalo jej nepsané právo, tzv. zvykové právo. První psaný odkaz na úpravu sousedského práva, můžeme v římském právu najít u Zákona dvanácti desek (*Leges duodecim tabularum*, osmá deska), který pochází z poloviny 5. stol. př.n.l.

Omezení vlastnického práva bylo možné buď ve veřejném nebo v soukromém zájmu, tedy v zájmu jiných vlastníků. V případě soukromoprávního omezení se právě často jednalo o omezení vlastníka pozemku ve prospěch jeho sousedů, tedy šlo o sousedské právo.

Pod sousedské právo v římskoprávním smyslu řadíme vícero institutů. Zákon dvanácti desek obsahoval ustanovení o přesahu větví na sousedův pozemek i povinnost přístupu vlastníka plodů, které popadaly na sousedův pozemek. Vlastník pozemku, na který plody spadaly, měl povinnost dovolit vlastníku plodů přístup na svůj pozemek, za účelem sebrání plodů.⁶⁵ Všechny tyto povinnosti byly vynutitelné zvláštní žalobou a později interdiktum o ořezání stromů a na sběr žaludů. Dále římské právo znalo pojem tzv. *imisi*, které představovaly například vnikání prachu, kouře, zápachu či hluku na pozemek vlastníka. *Imise* se v římském právu nedělily na *imise přímé* a *nepřímé*. Dovolené byly pouze takové *imise*, které vznikaly běžným užíváním sousedního pozemku.⁶⁶ Ve své diplomové práci se budu více věnovat

⁶⁵ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 155

⁶⁶ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 155-156.

imisím, právu na sběr plodů a dále právu na ořezání větví a kořenů. Tato práva jsou dle mého názoru vlajkovou lodí sousedských práv.

1.2 Právo na sběr plodů

1.2.1 Právo na sběr plodů v římském právu

Právo na sběr plodů se týkalo plodů, jež z vlastníkovy pozemku spadnou na druhý pozemek, tedy k sousedovi. Situace, jež nastává v případě velkých rozvětvených stromů celkem běžně. Právo na sběr plodů, které přepadly, bylo zajištěno interdiktum na sběr žaludů (interdictum de glande legenda).⁶⁷ Vlastník, tedy v situaci, kdy mu plody přepadly na sousední pozemek, měl právo vstupu na tento pozemek. Toto právo bylo navíc opakující se a mohl tedy na pozemek za účelem posbírání plodů chodit každý druhý den. Důležité při využívání tohoto oprávnění, byl účel vstupu na sousední pozemek.⁶⁸

1.2.2 Právo na sběr plodů v zákoně č. 89/2012 Sb.

Stejně jako u ostatních institutů věcných práv se i zde OZ inspiroval pojetím sběru plodů v římském právu. Právo na sběr plodů je upraveno v § 1016 OZ. Stejně jako v římském právu i v OZ se právo na sběr plodů úzce propojuje s právem na ořezání větví a kořenů. V odst.1 § 1016 OZ se stanoví: „*Plody spadlé ze stromů a keřů na sousední pozemek náleží vlastníkovu sousedního pozemku. To neplatí, je-li sousední pozemek veřejným statkem.*“⁶⁹ V první větě je úprava tohoto institutu rozdílná od úpravy v římském právu. Stanovuje se, že vlastníkem plodů je vlastník pozemku, na který plody spadly. Podobné ustanovení v našem právním řádu dosud chybělo. Důvodová zpráva k OZ stanovuje, že vlastník pozemku, na kterém stromy a keře rostou je oprávněn za účelem ocesání těchto plodů na sousední pozemek vstoupit.⁷⁰ V případě, že by plody vzal vlastník sousedního pozemku a odmítal vlastníkovu plodů jeho plody vrátit, mohl by se vlastník plodů pomocí § 1040 žaloby na vydání věci domáhat vrácení těchto plodů. Určitým ztížením důkazního břemene vlastníka plodů, je § 1041, kde se stanoví povinnost dostatečně určitě popsat věc, kterou vlastník postrádá a chce žalující dostat zpět. Toto popsání má být určité tak, aby se věc mohla oddělit od věcí stejného druhu.

⁶⁷ THÖNDEL, Alexandr. Vlastnické právo – římskoprávní regule a jejich odraz v současném právu. *Právo – časopis pro právní teorii a praxi*. 2008, č. 3, s. 19.

⁶⁸ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 187-189.

⁶⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁰ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb., s. 262.

V druhé větě § 1016 je upravena situace, když plody spadnou na pozemek, jež je veřejným statkem. Dle § 490 OZ je věc určená k veřejnému užívání veřejným statkem.⁷¹ Zde se naopak OZ odlišuje od standartního pojetí tohoto problému římským právem. Dle OZ totiž již není vlastníkem plodů majitel pozemku, ale plody si volně na veřejném statku mohou přivlastnit i všichni lidé, jež ten statek využívají, nebo se na něm pohybují. Úprava sběru plodů je tak koncepčně podobná, se změnami v osobě vlastníka spadaných plodů na sousedův pozemek a dále pokud plody spadnou na pozemek, jež je veřejným statkem.

1.3 Právo na ořezání větví

1.3.1 Právo na ořezání přesahujících větví a kořenů v římském právu

Jak právo na sběr plodů ze sousedního pozemku, tak právo na ořezání přesahujících větví a kořenů se vymáhala pomocí interdiktů. Interdikt na ořezání větví se nazýval (interdictum de arboribus caedendi). Tento interdikt se používal při situaci, kdy větve ze sousedního pozemku zasahovaly do pozemku vlastníka. Vlastník pozemku, kterého poškozoval stín kvůli příliš rozvětvenému stromu si mohl žádat tzv. prosvícení. Prosvícení šlo žádat až do výšky patnácti stop. V situaci, kdy vlastník stromu větve neořezal, mohl to požadující, pokud mu bylo právo přiznáno, učinit.⁷² Překročení dovolené svépomoci bylo trestáno pokutou. Vlastník stromů mohl tyto přesahující větve v určitou roční dobu ořezat a ponechat si je. Tato roční doba byla stanovena tak, aby nezasahovala do plodonosného období stromu. Pokud by totiž strom byl ořezán v plodonosném období, mohlo by to mít za následek poškození celého stromu. Stejná situace se týkala kořenového systému stromu. Vlastník pozemku na který tento kořenový systém zasahoval, ho mohl ořezat. Obdobně jako u ořezání větví, tak i zde platilo, že má dojít k ořezání ve vhodnou roční dobu.⁷³

1.3.2 Právo na ořezání větví a kořenů v zákoně č. 89/2012 Sb.

Oprávnění souseda (to, že to nemusí být vlastník pozemku je patrné z ustanovení § 1016 odst.2 OZ kde se jasně zmiňuje soused)⁷⁴ je založeno na přesahu ať kořenového systému stromu či jeho větví. Tento přesah zasahuje do sousedova pozemku z jiného pozemku. Základem možnosti ořezat větve je předchozí upozornění od souseda. Pokud vlastník přesahujícího stromu, daný strom neořezá v přiměřené době, může větve soused

⁷¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷² REBRO, Karol., *Rímske právo súkromné, 2.časť*, Bratislava: Univerzita Karlova, 1971, s. 14.

⁷³ REBRO, Karol., *Rímske právo súkromné, 2.časť*, Bratislava: Univerzita Karlova, 1971, s. 14.

⁷⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

ořezat sám. To, co souseď ořeže, mu pak zůstane a má právo s tím například topit, nebo to využít jinak. Zákon stanovuje i dobu, kdy k tomuto ořezání může dojít. Což nastává, když je strom ve vegetativním období. V praxi se tak děje běžně v listopadu, či říjnu, kdy se na zahradě ořezávají stromy. Naopak je zakázáno takto strom ořezat, když například plodí, či je ve stádiu růstu (během roku je to tedy v květnu, červnu). OZ toto právo popisuje ve skrze stejně jako právo římské. Stejně upravuje jak možnost ořezání větví či kořenů, tak čas kdy k tomuto může docházet. Totožně dále OZ, tak jako římské právo, stanovuje, co s výtěžkem ořezání. Oba dva právní řády přisuzují právo ponechat si výtěžek pro souseďa, jež větve či kořeny ořezal. Když dojde k svémocnému ořezání stromu a toto ořezání poškodí strom, má vlastník právo na náhradu škody. V římském právu byla možnost uložení pokuty. Princip je tedy stejný a lze vysledovat podobnost v určitém potrestání škůdce.

1.4 Imise

1.4.1 Imise v římském právu

Římští právníci si uvědomovali, že určitá činnost na pozemku může být schopna ovlivnit užívání sousedního pozemku. Vlastník pozemku byl povinen snášet některá omezení, jež se na jeho pozemek dostala z jiného pozemku. Mezi tato omezení patřila např: vnikání prachu, hluku (slepice, krav, hospodářských zvířat), zápachu atd. Římské právo nerozlišovalo imise na přímé a nepřímé, ale zásadního významu při rozlišování povolených imisí mělo kritérium běžného užívání pozemku.⁷⁵ Pokud tedy na pozemku vlastník choval slepice a slepice vydávaly jak zápach, tak hluk, byli jeho souseďe na okolních pozemcích povinni toto snášet. Pokud by však došlo k tomu, že vlastník by na svůj pozemek uprostřed města přivedl stádo hospodářských zvířat, tak vzhledem k běžnému využívání pozemku uprostřed města by oproti ostatním vlastníkům sousedních pozemků byl v pozici, kdy svůj pozemek využívá nepřiměřeně k běžnému užívání. Ochrana proti imisím zaručovaly žaloby.

1.4.2 Imise v zákoně č. 89/2012 Sb.

Úprava imisí v SOZ byla v zásadě velmi rozdílná oproti úpravě imisí v OZ. Nynější právní úprava se vrací ve své dikci k úpravě imisí v římském právu. Je to další institut, kde se OZ ve své úpravě navrácí k římskému právu.

⁷⁵ RŮŽIČKOVÁ, Eva. *Sousedská práva*. Praha, 2010. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra občanského práva. 2010-05-26. s 13.

Důvodem proč se OZ vrací k římskoprávnímu pojetí imisí, je hlavně to, že SOZ neznal podřazení imisí pod sousedská práva. Imise v SOZ byly upraveny v § 127. SOZ nepřiliš vhodně volí formulaci, která ustanovuje, kdy už jsou imise nepřipustné: „vážné ohrožení výkonu práv jiného“, která je v § 127 SOZ. Tato formulace je velmi neurčitá a nepřesná. Naproti tomu OZ zakazuje rušit práva jiných osob nad míru přiměřenou poměrům. Tato větná formulace sice také není úplně konkrétní, avšak v úpravě sousedských práv mi přijde vhodnější. Míru přiměřenou poměrům bude muset posuzovat soud. Důležité však je, že se zde nejedná jako v SOZ o vážné ohrožení výkonu práv, kde tato dikce byla mnohem tvrdší než pouze rušení práva nad míru přiměřenou poměrům.

Imise v OZ se nacházejí v § 1013 a následujících. V § 1013 se stanoví, že: „*Vlastník se zdrží všeho, co působí, že odpad, voda, kouř, prach, plyn, pach, světlo, stín, hluk, otřesy a jiné podobné účinky (imise) vnikají na pozemek jiného vlastníka (souseda) v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání pozemku.*“⁷⁶ to platí i o vnikání zvířat. „*Zakazuje se přímo přivádět imise na pozemek jiného vlastníka bez ohledu na míru takových vlivů a na stupeň obtěžování souseda, ledaže se to opírá o zvláštní právní důvod.*“⁷⁷ Oproti výčtu imisí v SOZ je výčet v OZ užší (v novém nejsou zmíněny vůbec např. popílek a páry).⁷⁸ Dále co se týká odpadů, také byla zvolena obecná forma - tekuté a pevné odpady byly zařazeny pod odpad obecně.⁷⁹ Výčet imisí je však stejně jako v SOZ pouze demonstrativní a nikoliv taxativní. Vyplývá to z logiky věci, protože takových „narušení sousedního pozemku“ může být velmi mnoho.⁸⁰ Ze zákona tedy vyplývá, že jsou zakázány jak přímo vyjmenované imise, tak i imise co způsobují podobný efekt.

Imise se dále dělí na materiální a nemateriální. Mezi imise materiální patří: obtěžování prachem, odpadem, vodou atd. a mezi imise nemateriální (např. obtěžování pohledem)⁸¹ a dále na imise pozitivní (přílišné osvětlení) a negativní (zastínění), způsobené činnostmi (zapálení suchého listí) a způsobené nečinnostmi (např. nechat vnikat zvířata k sousedovi). Nejdůležitější rozdělení je na imise přímé a nepřímé.

⁷⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁸ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb., s. 262.

⁷⁹ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb., s. 262.

⁸⁰ FEDOROVSKÁ, Adéla. *Sousedské právo a imise – srovnání stávající úpravy s úpravou předchozí* [online]. iurium.cz, 10. listopadu 2016 [cit. 1. září 2017]. Dostupné na <https://www.iurium.cz/2016/11/10/sousedske-pravo-imise/>.

⁸¹ Blíže k tomu rozsudek Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 22 Cdo 583/2011.

1.4.2.1 Nepřímé imise

Nepřímé imise jsou zakázány pouze tehdy, když přesahují míru přiměřenou místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání pozemku. Jsou to všechny činnosti, ale i nekonání určité činnosti, které mohou způsobit: vniknutí vody, plynu, prachu, kouře atd. na sousedův pozemek. O nepřímé imise se jedná tehdy, když jsou pouze vedlejším účinkem původcova jednání, nejsou jím přímo zamýšleny.⁸² Zdroj imisí, které tedy vnikají na sousedův pozemek je na původcově pozemku. Z něj se poté šíří na pozemek souseda.⁸³ Imise nepřímé jsou tak volným následkem rušitelovy činnosti a jsou podmíněny přírodními vlivy (například vítr).⁸⁴

Ochrana proti nepřímým imisím je podání negatorní žaloby k soudu dle § 1042 OZ. Petit této žaloby bude znít: na zdržení se konkrétně vymezených imisí vnikajících k sousedovi nad míru přiměřenou místním poměrům a podstatně omezujících obvyklé užívání pozemku. V řízení o negatorní žalobě nemůže soud uložit povinnost něco konat. Podmínky rušení jsou jak přesah míry přiměřené místním poměrům a dále podstatné omezení obvyklého užívání pozemku. Tyto podmínky musí být splněny obě dvě současně. Důležitou novotou je zmínění místních poměrů. Místní poměry nebyly v SOZ zmíněny a nacházely se pouze v judikatuře.⁸⁵ Příkladem je rozsudek Nejvyššího soudu z roku 2005 :*„Stanovení toho, zda jde o obtěžování nad míru přiměřenou poměrům, je věcí soudcovského uvážení. Soud však musí vždy zjistit, jaká míra obtěžování nepřekračuje přiměřené poměry jak v daném typu lokalit, tak i v konkrétním místě.“*⁸⁶

Zde je důležité uvést, co o místních poměrech tvrdí JUDr. Bezouška *„místní poměry jsou různé – jinak se budou posuzovat účinky chovu hospodářských zvířat ve městě a na venkově; třeba ranní kokrhání kohouta je na vesnici běžné, ale v paneláku se již místním poměrům vymyká. Častá hlučná hudební produkce zapadne v oblasti, kde se soustředí bary a podobné podniky, naopak na malém městě či v obydlené čtvrti bude působit cizorodě. Rozdílne posoudíme i účinky průmyslových exhalací v průmyslové části města a v lázeňské oblasti. Vždy je třeba zohlednit mimo jiné intenzitu zásahů, jejich frekvenci a stupeň konkrétní obtížnosti ve vztahu k sousedům; zkrátka neexistuje jednotný recept. Přesto lze říci, že proti*

⁸² Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Věcná práva v novém občanském zákoníku* [online]. 10. května 2013 [cit. 15. srpna 2017]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/MS_brozura_vecna_prava.pdf.

⁸³ SPÁČIL, Jiří. a kol. *Sousedská práva*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Nakladatelství Leges, 2010, s. 167.

⁸⁴ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb., s. 263.

⁸⁵ BEZOUŠKA, Petr., PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2013, s. 139.

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. 22 Cdo 223/2005.

*jednorázovému, ojedinělému zásahu se z důvodu imise bránit nelze.*⁸⁷ Z tohoto vychází, že místní poměry jsou pro určení imisí velmi důležité.

1.4.2.2 Přímé imise

Mezi přímé imise patří: přímé svádění vody, odpadu, prachu, světla. Tento výčet je demonstrativní. Je zde zákaz svádění těchto imisí ve všech případech. Nezáleží tak na místních poměrech jako u imisí nepřímých.⁸⁸ Jedinou výjimkou pro umožnění přímých imisí je pouze zvláštní právní důvod. Tento právní důvod musí být jen smlouva.⁸⁹ Přímé imise jsou tak povoleny pouze upraveny si tak mezi sebou strany smluvního závazku. Mezi příklady přímých imisí patří např. vypouštění bazénu na sousedův pozemek či vypouštění kanalizační jámky na sousedův pozemek.

Ochrana proti přímým imisím stejně jako proti nepřímým je negatorní žaloba. Rozdílem je usnadnění důkazního břemene, jelikož když jsou všechny přímé imise zakázány je i snadnější dokázat, že se jedná o přímou imisi.

1.4.2.3 Privilegované imise

OZ zavádí v § 1013 odst.2 privilegované imise. Tyto imise znal již zákoník z období Rakouska Uherska.⁹⁰ Privilegované imise vznikají důsledkem provozu závodu nebo obdobného zařízení. Toto zařízení musí být úředně schváleno. V případě poškození, které vyplývá z privilegovaných imisí má soused právo na náhradu újmy v penězích. Neplatí to v případech, pokud se při provozu překračuje jeho rozsah. Restitutio in integrum zde nepřichází z očitých důvodů v potaz. Co se týká veřejného povolení, tak nestačí pouhé stavební povolení, ale je nutné, aby byla stavba schválena k určitému provozu. Důležité zde je, že dle zákona by právě v takovém řízení měla být brána v potaz jednotlivá kritéria a mezi nimi i sousedská práva a možné imise.⁹¹

Ochranou proti privilegovaným imisím je opět negatorní žaloba. To dovozuje i ESLP v případě Arrondelle.⁹² V tomto konkrétním případě imise hluku z letiště poškozovaly sluch

⁸⁷ BEZOUŠKA, Petr., PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2013, s. 139.

⁸⁸ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Věcná práva v novém občanském zákoníku* [online]. 10. května 2013 [cit. 15. srpna 2017]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/MS_brozura_vecna_prava.pdf.

⁸⁹ ADÁMKOVÁ, Petra. *Stavba a nový občanský zákoník: přehledné srovnání staré a nové úpravy v oblasti věcných práv s dopadem na stavební činnost v České republice*. 1. vydání. Praha: Informační centrum ČKAIT, 2013, s. 48.

⁹⁰ Císařský patent č. 946/1811 Sb., obecný občanský zákoník rakouský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř. z. účinném ke dni 1. ledna 1917, § 364a.

⁹¹ DOBROVOLNÁ, Eva, SPÁČIL, Jiří. Imise způsobené úředně schváleným provozem závodu nebo podobného zařízení v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2012, č. 20, s.12

⁹² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 7. 1980. Arrondelle proti Spojenému království. Číslo stížnosti 7889/77.

občana (soused) bydlícího vedle letiště. Z rozsudku vyplývá, že pokud jsou zde závažné imise, které ohrožují život a zdraví člověka jsou rovněž způsobilé zasáhnout do soukromého a rodinného života a obydlí a způsobit tak rozpor nejen s čl. 2 Úmluvy, ale i s čl. 8 Úmluvy.⁹³

Jak tedy vyplývá z výše uvedeného, i proti privilegovaným imisím je možno se bránit. V tomto konkrétním případě imisí však zatím schází judikatura a více odborných článků.

1.4.3 Srovnání úpravy imisí v zákoně č. 89/2012 Sb. a římském právu

Srovnání úpravy imisí v platném občanském zákoníku a imisí v římském právu je velmi jednoduché. Římané neznali rozlišení na imise přímé a nepřímé, kdežto OZ toto rozlišení zná. Dále byla jiná úprava ochrany proti imisím, kde úprava římského práva byla hodně postavena na interdikttech a žalobách. V OZ jsou to pouze žaloby. Jako zásadní věc, co OZ však převzal z římského práva jsou místní poměry. Ty se nyní stávají poměřovací jednotkou. Pokud byla imise nad míru přiměřenou místní poměrům, tak je zakázána. Jelikož je jak negatorní žaloba, tak určení místních poměrů pro OZ zásadní, mám za to, že římskoprávní úpravy imisí byly na vysoké úrovni a ovlivnily i náš OZ.

⁹³ SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III: věcná práva (§976-1474): komentář*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 164 (§1013 občanského zákoníku).

2 Konkrétní služebnosti

V této části své práce představím konkrétní služebnosti jak z pohledu práva římského, tak z pohledu práva našeho OZ. Poté poukáži na rozdíly a stejné věci v závislosti na tom, co z porovnání zjistím.

2.1 Právo pastvy

První mnou představovanou služebností bude služebnost pastvy. Služebnost práva pastvy je římskoprávní pozemkovou venkovskou služebností *ius pascendi*, avšak jak níže ukáží, tato služebnost se dá řadit dle fragmentů i pod osobní služebnosti.

Důkazem toho, že se jedná o služebnost venkovskou je Ulpianův fragment.: „*In rusticis computanda sunt aquae haustus, pecoris ad aquam adpulsus, ius pascendi, calcis coquendae, harenae fodiendae.*“⁹⁴ Podle dalšího Ulpianova fragmentu se mohla zřídit služebnost pastvy dobytka, s nímž se vykonávala práce, na sousedním pozemku: „*Item sic possunt servitutes imponi, et ut boves, per quos fundus colitur, in vicino agro pascantur: quam servitute imponi posse Neratius libro secundo membranarum scribit.*“⁹⁵ Doslovný překlad zní: „Rovněž mohou být zřízeny služebnosti, podle nichž se dobytek, který slouží k obdělávání půdy, může pást na sousedním pozemku; zřízení této služebnosti popisuje Neratius v druhé knize spisu *Membranae*.“⁹⁶

I když se jedná o služebnost pozemkovou, šla tato služebnost zřídit i jako služebnost osobní, jak dokládá další fragment: „*Pecoris pascendi servitutes, item ad aquam appellendi, si praedii fructus maxime in pecore consistat, praedii magis quam personae videtur: si tamen testator personam demonstravit, cui servitute praestari voluit, emptori vel heredi non eadem praestabitur servitus.*“⁹⁷ Opět si dovolím citovat přesný překlad fragmentu: „Pochází-li užitek z pozemku z práva pastvy dobytka a práva přivádět dobytek k vodě, jde spíše než o osobní služebnost, o služebnost pozemkovou. Jestliže však někdo označí určitou osobu, již chce odkázat tuto služebnost po své smrti, nebude tato služebnost přecházet na kupujícího nebo na

⁹⁴ D 8. 3. 1

⁹⁵ D 8. 3. 3.

⁹⁶ HEIDE-HERMANN, Tomáš. *Služebnosti v římském právu a novém občanském zákoníku*. Praha, 2013. Rigorózní práce (JUDr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin. 2013-12-10. s. 65.

⁹⁷ D 8. 3. 4.

*dědice této označené osoby.*⁹⁸ Z výše uvedeného tedy vyplývá, že služebnost pastvy šlo zřídit i jako služebnost osobní, kde tato služebnost nepřecházela na právního nástupce.

Služebnost práva pastvy spočívala v římském právu v omezování vlastníka pozemku ve prospěch oprávněného ze služebnosti, který mohl na pozemku pást zvířata. Vlastník služebného pozemku musel strpět pasení těchto zvířat na svém pozemku a nemohl je vyhnat. V římském právu se jednalo o hojně používanou služebnost hlavně z toho důvodu, že chov koní, krav a jiných hospodářských zvířat byl mnohem rozšířenější, než je dnes.

2.1.1 Význam práva pastvy a jejího římskoprávního pojetí v zákoně č. 89/2012 Sb.

Služebnost práva pastvy je v OZ upravena v ustanoveních § 1278-1282. Tato služebnost se v mnohém inspiruje úpravou stejné služebnosti v římském právu a úpravou v ABGB. Lze ji zřídit pouze k nemovité věci, lze ji vydržet a služebnost je brána jak jako pozemková, tak jako osobní (stejně jako v římském právu). Další inspiraci, kterou si občanský zákoník vzal z římskoprávní úpravy lze spatřit v § 1279 odst. 1 OZ. Zákon se zde inspiruje úpravou ohledně znečištěných a nemocných zvířat. Tato úprava byla důležitá již v římském právu a měla za cíl vyloučit z práva pastvy zvířata, která by mohla ohrozit svou nemocí zvířata ostatní. Římané tak předcházeli možnému vzniku epidemií a nemocí mezi zvířaty. Velmi prozíravé řešení.

Doba vydržení je v OZ zkrácena na 10 let. V tomto lze spatřovat využívání římskoprávní zásady *servitus civiliter exercenda est* a zásady, podle níž je nutné služební pozemek maximálně šetřit, tj. nevyužívat jej nad míru, kterou je schopen snášet.⁹⁹ V praxi to bude jednoduše znamenat zákaz vytěžení služebného pozemku nad míru, jež by znamenala v budoucnu nemožnost pozemek využívat ke stejnému účelu.

Dalším projevem vlivu služebnosti pastvy z římského práva do našeho OZ je pravidlo, podle nějž je nutné hledět k výtěžku panujícího pozemku v podobě píce. Přímoto toto konkrétní pravidlo se sice ve zkoumaných římskoprávních pramenech nevyskytuje, je však důsledným projevem pozemkové služebnosti jako vztahu mezi dvěma pozemky, z nichž jeden z těchto pozemků „slouží“ druhému tím, že mu poskytuje výtěžek v podobě píce.¹⁰⁰ Římské právo totiž velmi přísně rozlišovalo, komu je výtěžek určen. Jestli je výtěžek určen vlastníku panujícího pozemku, popřípadě jestli je výtěžek určen služebného pozemku potřebě

⁹⁸ HEIDE-HERMANN, Tomáš. *Služebnosti v římském právu a novém občanském zákoníku*. Praha, 2013. Rigorózní práce (JUDr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin. 2013-12-10. s. 66.

⁹⁹ Srov. D 8. 3. 5

¹⁰⁰ Srov. D 8. 3. 4.

panujícímu pozemku.¹⁰¹ Zásadní důležitost je právě v tom, že pokud by výtěžek služebného pozemku nebyl určen pro potřebu panujícího pozemku, pak by se nejednalo o pozemkovou služebnost, nýbrž o *ususfructus*.¹⁰²

Z výše uvedeného je tedy zřejmý zásadní vliv římskoprávní úpravy na úpravu práva pastvy v našem OZ. Na této konkrétní služebnosti práva pastvy jsem ukázal množství společných znaků a podobností s římským právem. Našli bychom samozřejmě i rozdíly, například rozdíl v tom, že OZ na rozdíl od římskoprávní úpravy se staví jinak k systematice pro rozlišení hospodářských zvířat. OZ sice uvádí v § 1279 odst. 1: „*Právo pastvy se vztahuje na každý druh hospodářských zvířat, nikoli však na prasata a drůbež. Zvířata nadměrně znečištěná, nemocná nebo cizí jsou z pastvy vyloučena.*“, v zásadě to však neznamena, že by zmíněná zvířata měla být speciálně při zřízení služebnosti rozlišována.¹⁰³

2.2 Právo na svod dešťové vody

2.2.1 Právo na svod dešťové vody v římském právu

Služebnost okapu je institut, který má základ v tradičních domovních služebnostech. Služebnost okapu spočívá v právu svádět tekoucí vodu nebo vodu z okapu na cizí pozemek žlabem (*ius fluminum*) nebo skapáváním (*ius stilicidiorum*).¹⁰⁴ Toto rozlišování OZ nepřevzal a obě tato práva spojil do jedné služebnosti. Právo svodu dešťové vody spadalo v římském právu pod tradiční římskoprávní domovní (městskou) služebnost.¹⁰⁵ V Digestech: „*Urbanorum praediorum iura talia sunt: altius tollendi et officendi luminibus vicini aut non extollendi: item stillicidium avertendi in tectum vel aream vicini aut non avertendi.*“¹⁰⁶ K domovním (městským) pozemkovým služebnostem náleží právo stavět budovu do výšky a zastínit sousední nemovitost nebo naopak do výšky nestavět, a dále právo svádět na sousední střechu nebo pozemek dešťovou vodu okapem nebo naopak nesvádět.¹⁰⁷

Obecně platil v římském právu zákaz vykonávání služebnosti k nepřiměřené tíži služebného pozemku. Byla zde možnost ke zvýšení úrovně, z níž volně stéká a skapává dešťová voda, protože působením větru dochází k rozptýlu kapek a tím menšímu dopadu na

¹⁰¹ Srov. D 7. 1. 32.

¹⁰² Srov. D 8. 3. 6.

¹⁰³ 20 Srov. D 8. 3. 5.

¹⁰⁴ HEIDE-HERMANN, Tomáš. *Služebnosti v římském právu a novém občanském zákoníku*. Praha, 2013. Rigorózní práce (JUDr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin. 2013-12-10. s. 52.

¹⁰⁵ Srov. D 8. 2. 2.

¹⁰⁶ D 8. 2. 2

¹⁰⁷ VOJTEK, Josef. *Služebnosti pozemkové podle práva římského a současného*. Olomouc, 2012. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého, Právnická fakulta, Katedra teorie práva a právních dějin. 2012-06-04.

služebný pozemek. Naopak byla nepřipustná situace, kdy se zvýšil proud vody dopadající na služebný pozemek a tím mohl způsobit škody.¹⁰⁸

OZ obsahuje lehce pozměněný zákaz v ustanovení § 1270 odst. 1: „*Kdo má služebnost okapu, má právo svádět dešťovou vodu ze své střechy na cizí nemovitou věc buď volně nebo ve žlabu; svou střechu smí zvýšit jen tehdy, neztíží-li tím služebnost.*“ Z ustanovení OZ je tedy zřejmé, že povoluje zvýšení střechy pouze pokud nebude ztížen výkon služebnosti. Odlišnost je zde však dána technickým vývojem. I přesto, že v Římě dokázali postavit fascinující stavby typu Kolosea, přeci jen je moderní architektura mnohem vyspělejší. OZ je dále lehce odchýlen co do popisu dané služebnosti. Jeho úprava možného používání a zákazu používání je mnohem úspornější, než tomu tak bylo v římském právu.¹⁰⁹ Důkazem toho je například tato část digest: „*Si servitus stillicidii imposita sit, non licet domino servientis areae ibi aedificare, ubi cassitare coepisset stillicidium.*“¹¹⁰ Je-li zřízena služebnost okapu, nemá vlastník služebného pozemku právo stavět na místě, kam dopadá dešťová voda. A dalším výňatkem z digest opět poukazují na kauzálnost římskoprávní úpravy: „*Si antea ex tegula cassitaverit stillicidium, postea ex tabulato vel ex alia materia cassitare non potest.*“¹¹¹ Stékala-li voda nejprve z tašek, nemůže poté stékat z prken nebo z jiného materiálu. V OZ nenajdeme takto kauzaistickou úpravu, což je ale dáno vývojem práva. Služebnost okapu, jak bylo výše uvedeno, je tedy jak právo nechat dešťovou vodu volně stékat na cizí nemovitost, tak dále tuto vodu svádět žlabem.

2.2.2 Právo na svod dešťové vody dle zákona č. 89/2012 Sb.

Služebnost okapu se nachází v ustanoveních § 1270 a 1271 OZ. Tato ustanovení upravují problematiku svodu dešťové vody a jsou k sobě komplementární. Služebnost okapu je v OZ zřízena ve prospěch pozemku, z něhož se voda svádí na služebný pozemek. Právo na svod dešťové vody je zřízeno ve prospěch pozemku, na nějž je voda sváděna.¹¹² Ustanovení § 1271 odst. 1 OZ uvádí: „*Kdo má právo na svod dešťové vody ze sousední střechy na svůj pozemek, hradí sám náklady na zařízení k tomu potřebná.*“¹¹³

¹⁰⁸ D 8. 2. 20. 5

¹⁰⁹ HEIDE-HERMANN, Tomáš. *Služebnosti v římském právu a novém občanském zákoníku*. Praha, 2013. Rigorózní práce (JUDr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin. 2013-12-10. s. 53.

¹¹⁰ D 8. 2. 20. 3

¹¹¹ D 8. 2. 20. 4

¹¹² HEIDE-HERMANN, Tomáš. *Služebnosti v římském právu a novém občanském zákoníku*. Praha, 2013. Rigorózní práce (JUDr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin. 2013-12-10. s. 54.

¹¹³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů.

Pokud je voda vedena žlabem, má vlastník nemovitosti povinnost udržovat žlab v pořádku (neděravý a nepřehlněný například listím), z níž je voda sváděna na cizí nemovitost, jak vyplývá z formulace § 1270 odst. 2 OZ: „Kdo má služebnost okapu, musí svodní žlab, byl-li zřízen, udržovat v dobrém stavu. Také musí, napadne-li mnoho sněhu, sníh včas odklidit.“

Navíc je v OZ upraveno že ten, kdo má služebnost okapu, musí z něj odklízet sníh. Přičemž ale tato formulace není zcela jasná, neboť z ní nevyplývá, jestli má osoba povinnost vyčistit od sněhu okap nebo celou střechu.¹¹⁴ Ustanovení o sněhu nebylo v římském právu vůbec řešeno. Důvod však byl opět velmi prostý. V Římě nebyl sníh častým jevem a Římané se s ním nesesetkávali každou zimu, proto ani tuto úpravu nepotřebovali.

2.2.3 Rozdíly mezi úpravou římskoprávní a úpravou dle zákona č. 89/2012 Sb.

OZ upravuje nakládání s dešťovou vodou jednotně pro pozemky, které se nacházejí ve městě či na venkově. V římském právu to bylo odlišné. Přesně se rozlišovalo, zda jde o městské nebo o venkovské služebnosti. Pro oba dva případy se vyžadovalo, aby předmětem služebnosti bylo právo, které může trvat bez omezení. Proto bylo možné zřídit služebnost upravující nakládání s dešťovou vodou, ne však s vodou, která by vytékala z umělé nádrže.¹¹⁵ V ustanovení § 1263 OZ se řeší náklady na zachování a opravy věci, která je pro služebnost určena. Římské právo neznalo žádné obecné ustanovení jako je § 1263 OZ. Římské právo znalo dva způsoby činnosti s dešťovou vodou:

1) Pokud zde bylo přirozené stékání vody na pozemek určitého vlastníka a nebránilo tomu žádné lidmi zbudované zařízení a situace 2) Stékání dešťové vodě stojí v cestě určitá stavba (opus factum). V případě první varianty nebyl vlastník pozemku, z něhož dešťová voda stékala, právem nucen k žádné činnosti. V případě, kdy na svém pozemku zbudoval stavbu či jiné zařízení, které přirozený odtok dešťové vody změnilo, byl v této situaci povinen k činnosti. Pokud chtěl vlastník ze svého opus factum svádět dešťovou vodu na jiný pozemek, měl tak činit iure servitutis, tj. na základě služebnosti.¹¹⁶

¹¹⁴ HEIDE-HERMANN, Tomáš. *Služebnosti v římském právu a novém občanském zákoníku*. Praha, 2013. Rigorózní práce (JUDr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin. 2013-12-10. s. 55.

¹¹⁵ D 8. 2. 28

¹¹⁶ MOLITOR, Jean, Paul., *La possession, la revendication publicienne et les servitudes en droit romain*, H. Hoste, Gand, 1868, s. 354.

2.3 Právo na vodu

2.3.1 Právo na vodu v římském právu

Právo na vodu spadalo do služebností venkovských.¹¹⁷ Jedná se o římskoprávní institut práva vstupovat na pozemek a čerpat tam vodu (servitus aquaehaustus). Důvodem bylo, že se jím řešil problém získání vody. Podle Ulpianova fragmentu D 8. 3. 3. 3. právo čerpat vodu zahrnovalo i právo přístupu (iter) ke zdroji vody, to platilo v případě, že to byl soukromý zdroj vody (fons privatus). V zásadě mělo být právo čerpat vodu vykonáváno přímo u vodního zdroje. V praxi se tak však často nestávalo.¹¹⁸ Obě oprávnění se měla v praxi používat současně. Tedy současně právo na přístup k vodě a právo na čerpání vody. V případě nesoučasného užívání hrozila ztráta obou oprávnění. Což dokazuje Fragment D 8. 6. 17. Nastala tak situace, kdy pokud osoba chodila pouze ke zdroji vody, ale nečerpala ji, mohla ztratit jak oprávnění čerpat vodu (aquaehaustus), tak oprávnění přístup ke zdroji (iter) z důvodu nevykonávání svého práva.¹¹⁹ Jako naprosto zásadní podmínku pro přístup k vodě bylo, aby se voda na dotyčném pozemku nacházela.¹²⁰ Právo čerpat vodu mohlo být přiznáno i více osobám. Odvíjelo se to od vydatnosti vodního zdroje.¹²¹

2.3.2 Právo na vodu v zákoně č. 89/2012 Sb.

V OZ najdeme tento institut v § 1272 odst. 1 a 2, věcně souvisí s institutem přístupu k vodě na vlastním pozemku, tak jak je upraven § 1019 odst. 2. *Podle tohoto ustanovení může vlastník níže položeného pozemku, je-li pro tento pozemek nutný přívod vody, na vlastníku výše položeného pozemku požadovat, aby nebránil odtoku vody v rozsahu, ve kterém vodu sám nepotřebuje. Je proto možné konstatovat, že jak ustanovení § 1272 odst. 1, tak i ustanovení § 1019 odst. 2, jsou plně v souladu s římskoprávními pravidly.*¹²² V ustanovení § 1272 odst. 2: *„Kdo má právo svádět vodu z cizího pozemku na svůj nebo ze svého pozemku na cizí, může na svůj náklad zřídit a udržovat zařízení k tomu potřebná; jejich rozsah se řídí*

¹¹⁷ Srov. D 8. 3. 1. 1.: In rusticis computanda sunt aquae haustus, pecoris ad aquam adpulsus, ius pascendi, calcis coquendae, harenae fodiendae. „Mezi venkovské (polní) služebnosti patří právo čerpat vodu, přivádět k vodě dobytek, právo pastvy, právo pálit vápno a těžit písek.“ Podobně D 8. 3. 20. 3.: Hauriendi ius non hominis, sed praedii est. „Služebnost čerpat vodu je pozemkovou, nikoli osobní služebností.“

¹¹⁸ Viz D 8. 3. 9.: Servitus aquae ducendae vel hauriendae nisi ex capite vel ex fonte constitui non potest: hodie tamen ex quocumque loco constitui solet.“ Služebnost vést nebo čerpat vodu může být zřízena jen v případě, že voda je vedena od svého zdroje. V současnosti je však obvyklé, že je služebnost zřízena na jakémkoli místě.“

¹¹⁹ Srov. D 8. 6. 17.: ex variis lectionibus Labeo ait, si is, qui haustum habet, per tempus, quo servitus amittitur, ierit ad fontem nec aquam hauserit, iter quoque eum amisisse.

¹²⁰ Viz D 8. 5. 21.

¹²¹ D. 8. 3. 2. 1

¹²² HEIDE-HERMANN, Tomáš. *Služebnosti v římském právu a novém občanském zákoníku*. Praha, 2013. Rigorózní práce (JUDr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin. 2013-12-10. s. 66.

potřebou panujícího pozemku.“¹²³ najdeme velkou shodu s přepisem § 287 vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937, resp. jeho § 287 (právo sváděti vodu): „Kdo má právo, aby vodu z cizího pozemku na svůj anebo se svého na cizí pozemek sváděl, je také oprávněn, aby na svůj náklad zřídil a udržoval k tomu potřebná zařízení. Míra těchto zařízení se řídí potřebou panujícího pozemku.“¹²⁴ Podobné pravidlo pro vedení vody lze nalézt také v osmé knize Digest. Právo na vodu je tak jak jej zná OZ tedy jedno z nejpodobnějších věcných práv, co se podobnosti s římskou úpravou týká. Změny se týkají skoro jedině technických parametrů, jež jsou dány technickou vyspělostí naší současné civilizace. I z toho důvodu jsem nedělal speciální kapitolu na rozdíl mezi úpravou římského práva a OZ

2.4 Služebnost stezky, průhonu a cesty v římském právu

Tyto služebnosti patřily vůbec k nejstarším služebnostem vůbec. Služebnosti cesty, průhonu a stezky nezanikaly smrtí ani kapitisdemunicí, jak je stanoveno v Gaiově fragmentu: *Iura praediorum morte et capitis deminutione non perire volgo traditum est.*¹²⁵ Tento typ služebností, zvané rovněž služebnosti cestní, patřil k tradičním římskoprávním venkovským služebnostem, známým pod pojmy *iter, actus a via*. Dle římského právníka Ulpiana byla jejich charakteristika následující: *Servitutes rusticorum praediorum sunt hae: iter actus via aquae ductus. Iter est ius eundi ambulandi homini, non etiam iumentum agendi. Actus est ius agendi vel iumentum vel vehiculum: itaque qui iter habet, actum non habet, qui actum habet, et iter habet etiam sine iumento. Via est ius eundi et agendi et ambulandi: nam et iter et actum in se via continet. Aquae ductus est ius aquam ducendi per fundum alienum.*¹²⁶ „(Mezi venkovské služebnosti patří právo stezky, průhonu a cesty a právo vést vodu. V právu stezky je zahrnuto jít pěšky či se procházet. Obsahem práva průhonu je spíše hospodářské využití v právu hnát zvíře či zvíře s nákladem. Právo průhonu v sobě tedy obsahuje právo stezky a je její rozšířenější verzí. Právo cesty nakonec obsahuje obě dvě výše zmíněná práva. V právu cesty se tedy lze jak procházet (osobně), tak hnát zvíře. Služebnost stezky chůze a tehdy také jízdu na koni)“.¹²⁷

¹²³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁴ § 287 vládního návrhu občanského zákoníku z roku 1937

¹²⁵ D 8. 6. 3.

¹²⁶ Dig. 8.3.1 pr. Ulp. lib. 2 inst.

¹²⁷ Viz D 8. 3. 12.: *Inter actum et iter nonnulla est differentia: iter est enim, qua quis pedes vel eques commearum potest, actus vero, ubi et armenta traicere et vehiculum ducere liceat.* „Mezi služebností stezky a průhonu je nemalý rozdíl. Služebnost stezky označuje cestu, po níž je možné jít pěšky, nebo jet na koni, zatímco služebnost průhonu dovoluje jet na hospodářském zvířeti nebo vést náklad.“

2.4.1 Právo stezky v zákoně č. 89/2012 Sb.

OZ upravuje právo stezky v § 1274 odst. 1 a 2 („*Služebnost stezky zakládá právo chodit po ní nebo se po ní dopravovat lidskou silou a právo, aby po stezce jiní přicházeli k oprávněné osobě a odcházeli od ní nebo se lidskou silou dopravovali.*“). Zákoník tedy upravuje právo stezky obdobně jako jeho předloha z roku 1937.¹²⁸ Rozdíl mezi římskoprávní úpravou a dnešní úpravou je dán opět v technickém pokroku co naše civilizace stihla. Dle OZ lze na rozdíl od římskoprávní úpravy, zahrnout i právo jízdy na jízdním kole.

Ustanovení § 1274 OZ by se nemělo vykládat zcela doslovně. V případě doslovného výkladu by z dopravy byly vyloučené veškeré dopravní prostředky, co kombinují lidskou sílu a sílu např. baterie (elektro kola). Nastává zde otázka, zda-li by nebylo vhodnější úpravu technických parametrů neupravovat přímo v zákoně z důvodu velkého posunu v technickém rozvoji. V praxi se pak může stát, že zákon již nebude odpovídat potřebám praxe a bude spíše brzdou v rozvoji. Do jisté míry by zde bylo řešením upřesnit formulaci § 1247 odst. 1, a z důvodu technického posunu nepřebírat starou úpravu doslova.¹²⁹ Dalším rozdílem mezi úpravou OZ a římským právem je to, že římské právo nestanoví další podrobnosti o přesném vymezení místa, kudy lze při výkonu práva služebnosti stezky procházet jako je tomu v § 1277.

Lze v zásadě uvést, že pojetí OZ je velmi podobné s římskoprávním pojetím tohoto institutu. Změny jsou zde hlavně důsledkem civilizačního a technického posunu.

2.4.2 Služebnost průhonu v zákoně č. 89/2012 Sb.

Tato služebnost je upravena v § 1275 odst. 1 OZ „*Služebnost průhonu zakládá právo hnát zvířata přes služební pozemek. Se služebností průhonu je spojeno i právo jezdit jinými než motorovými vozidly.*“ Obsahuje tedy právo nejen hnát hospodářská zvířata po služebném pozemku, ale dále na nich jezdit. Motorová a jiná vozidla jsou zakázána z důvodu možnosti poškozování pozemku jejich využíváním.¹³⁰ Na rozdíl od návrhu z roku 1937 (§ 283)

¹²⁸ Srov. § 282 osnovy z roku 1937: Služebnost stezky dává právo po ní choditi nebo lidskou silou dáti se dopravovati, pak právo, aby po ní také jiní k oprávněné osobě přicházeli. Při doslovném výkladu ustanovení § 1274 by z práva stezky byly vyloučeny veškeré dopravní prostředky, které kombinují lidskou sílu a např. elektropohon (elektrické invalidní vozíky, akumulátorem poháněná kola či tříkolky apod.). Takovéto rozlišení je sice z hlediska pozitivněprávního pochopitelné, stěží však bude racionální. Řešením by mohla být upřesněná formulace § 1274 odst. 1, nikoli pouze mechanické přebírání starší úpravy bez zřetele k technickému pokroku

¹²⁹ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi - 2. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 1935, s. 1192 (§ 289 československý obecný zákoník).

¹³⁰ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb., s 333.

neobsahuje § 1275 OZ zákaz vláčet náklady. V římském právu toto bylo uvedeno.¹³¹ V § 1275 odst.2 se stanovuje ochrana lesů: „*Je-li služebným pozemkem pozemek určený k plnění funkcí lesa, zakazuje se zřídit služebnost průhonu dobytka. Rozhodne-li orgán veřejné moci, že je služebný pozemek určen k plnění funkcí lesa až po zřízení takové služebnosti, služebnost zaniká.*“). Toto ustanovení tedy zakazuje zřídit služebnost průhonu přes pozemek určený k plnění funkcí lesa a obsahuje zvláštní důvod zániku služebnosti průhonu rozhodnutím orgánu veřejné moci.¹³² V římském právu nebylo toto upraveno. OZ neupravuje co je pozemek určený k plnění funkcí lesa, ale úprava je v § 3 zákona č. 289/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Ustanovení § 1275 OZ odst. 2 souvisí rovněž s § 20 odst. 1 písm. n) zákona č. 289/1995 Sb., který zakazuje pastvu dobytka, umožňování výběhu hospodářským zvířatům a průhon dobytka lesními porosty. Dle důvodové zprávy k OZ pojem dobytek nezahrnuje koně, mezky a osly, běžně užívané pro jízdu a práci v lese.¹³³

2.4.3 Společná ustanovení pro služebnost průhonu, stezky a cesty v zákoně č. 89/2012 Sb.

Ohledně šířky cesty, jež má být využívána pro výkon služebnosti stezky, cesty či průhonu se v OZ říká v § 1277 („*Plocha pro výkon služebnosti stezky, cesty nebo průhonu musí být přiměřená potřebě a místu. Stanou-li se stezka, cesta nebo průhon působením náhody neschůdnými, lze se domáhat, aby byla vykázána náhradní plocha, než budou uvedeny v předešlý stav.*“). Formulace je tak výrazně jiná než v římském právu. OZ pouze konstatuje, že plocha vymezená pro výkon služebnosti stezky, cesty a průhonu musí být „přiměřená potřebě a místu.“ Římskoprávní konstrukce byla jiná: podle Gaia (D 8. 3. 8.) již Zákony XII. desek určily, že v rovných úsecích má být šířka cesty osm stop, v zatáčkách pak šestnáct: „*Viae latitudo ex lege duodecim tabularum in porrectum octo pedes habet, in anfractum, id est ubi flexum est, sedecim.*“¹³⁴

Pokud jde o ustanovení § 1276 odst. 3 („*Osoba, které přísluší služebnost cesty, přispívá poměrně k udržování cesty včetně lávek a mostů. Vlastník služebného pozemku přispívá, jen když tato zařízení užívá.*“).¹³⁵ Inspirací a tedy i důvodem proč se náš OZ liší od římskoprávní úpravy, byl § 284 vládního návrhu z roku 1937. V praxi to tedy bude vypadat tak, že konkrétní vymezení plochy bude nutné stanovit ve smlouvě o zřízení služebnosti. Toto

¹³¹ Viz D 8. 3. 12.

¹³² HEIDE-HERMANN, Tomáš. *Služebnosti v římském právu a novém občanském zákoníku*. Praha, 2013. Rigorózní práce (JUDr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin. 2013-12-10. s. 67.

¹³³ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb., s. 333.

¹³⁴ D 8. 3. 8.

¹³⁵ Právo provádět opravy cesty i stezky bylo možné v římském právu vynutit pomocí actio confessoria.

nevidím jako překážku a OZ se zde dle mého názoru zachovává rozumně, jelikož staví na vůli stran a jejich znalosti místního prostředí. Ukazuje se zde tedy jeden z principů OZ a tou je autonomie vůle.

2.4.4 Ochrana služebností průhonu, stezky a cesty v obou právních řádech

V případě vyvolání soudního sporu o šířku služebnosti je bude moci vymezit soud. V římském právu se ochrana služebností řešila pomocí interdiktů. Například: interdikt *Quem servitutum*, a rovněž pomocí *Actio* (žalob). V případě *vis maior*, tedy například povodně je důležitá ochrana dle ustanovení § 1277 OZ. Toto ustanovení ukládá oprávněnému ze služebnosti možnost domáhat se náhradní plochy pro výkon práva stezky, cesty nebo průhonu. Domáhat se této náhradní plochy může, pokud se vlivem náhody stanou neschůdné. V zásadě je tedy vyloučeno působení, byť nedbalostní druhé strany a vyžaduje se náhoda. Srov. s formulací § 285 vládního návrhu z roku 1937: *„Plocha pro výkon těchto služebností musí býti přiměřena potřebě a místu. Stanou-li se cesty povodní nebo jinou náhodou neschůdnými, lze se domáhati, neučinil-li již opatření příslušný úřad, aby byla vykázána nová plocha, než budou cesty uvedeny v předešlý stav.“*¹³⁶

Opět je tedy vidět, inspirace z římského práva u úpravy výše zmíněných služebností a jejich ochrany. Změny a odchylky například v šířce cesty kde je římské právo mnohem konkrétnější. Dalším rozdílem je jiná ochrana služebností. V OZ je také opět vidět technický posun civilizace, kde v ustanoveních se často vyskytují pojmy (motorová vozidla), které římské právo nemohlo znát. V zásadě je, ale koncepce výše uvedených služebností stejná jako v římském právu.

¹³⁶ Srov. D 8. 1. 9.

3 Superficies solo cedit

3.1 Superficiální zásada v římském právu a zákoně č. 89/2012 Sb.

Superficiální zásada znamená doslova „povrch ustupuje půdě“ a s touto zásadou se lze setkat již v římském právu v zákoně 12 desek.¹³⁷ Zásada vychází z toho, že vše, co je neoddělitelně spojeno se zemským pozemkem, je součástí tohoto pozemku. V důsledku superficiální zásady je stavba součástí pozemku, pokud se nejedná o stavbu dočasnou, a to včetně toho co je zapuštěno ve zdech a v pozemku.

Superficiální zásada v současném zákoníku je upravena v části I., hlavě IV, dílu 3, § 506 OZ, odst. 1, který stanovuje: „*Součástí pozemku je prostor nad povrchem i pod povrchem, stavby zřízené na pozemku a jiná zařízení (dále jen stavba) s výjimkou staveb dočasných, včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech.*“¹³⁸ Ustanovení OZ ctí římské právo i v tom, že komu patří půda, tomu patří i nebe (*cuius solum, eius coelum*).¹³⁹ V ustanovení § 507 OZ je upravena problematika rostlin a stromů: „*Součástí pozemku je rostlinstvo na něm vzešlé.*“¹⁴⁰ V zásadě nelze než konstatovat, že se jedná o učebnicové příklady na recepci římského práva.¹⁴¹

3.2 Superficiální zásada v rakouském právu

ABGB, jež u nás platil za Rakouska Uherska platí dodnes v Rakousku. Superficiální zásadu upravuje ABGB v § 297. Tato zásada v Rakousku stanovuje, že součástí pozemku jsou věci s ním pevně a trvale spojené, je tedy vyloučeno, aby se jednalo o stavby dočasného charakteru. Dočasné stavby se posoudí dle úmyslu stavebníka.¹⁴² Tento úmysl by ovšem měl být zjevný i z objektivních skutečností. Mezi tyto zjevné skutečnosti se řadí zejména způsob technického provedení a způsobu užívání stavby. Rovněž je třeba, aby se jednalo o stavby zřízené na cizím pozemku.¹⁴³ Na rozdíl tedy od úpravy superficiální zásady u nás, je úprava v Rakousku komplexnější. To však nevidím jako zásadní problém, jelikož OZ je

¹³⁷ SKŘEJPEK, Micha. *Prameny římského práva*. Praha: LexisNexis CZ, s. r. o., 2004, s. 27 a násl.

¹³⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁹ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1194.

¹⁴⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴¹ SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo a nový občanský zákoník I.: Věci a jejich dělení* [online]. Všechno.cz, 5. dubna 2014 [cit. 18. listopadu 2017]. Dostupné na <http://casopis.vsehrd.cz/2014/04/rimske-pravo-a-novy-obcansky-zakonik-i-veci-a-jejich-deleni/>.

¹⁴² Císařský patent č. 946/1811 Sb., obecný občanský zákoník rakouský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř. z. účinném ke dni 1. ledna 1917, ustanovení § 297.

¹⁴³ TÉGL, Petr; MELZER, Filip. *Superedifikáty a nový občanský zákoník*. Právní rozhledy. 2014, roč. 22, č. 4, s. 133.

účinný pouze krátkou dobu a lze očekávat rozsáhlou judikaturu zabývající se tímto institutem. V praxi se díky zpracování různých komentářů a učebnic bude nejspíše naše úprava a vnímání této zásady brzy ubírat směrem stejným jako v Rakousku.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabýval inspirací, kterou si naši zákonodárci vzali při vytváření věcných práv v OZ z římského práva. Literatury na toto téma nebylo velké množství a při tvoření práce jsem musel hodně porovnávat současnou právní úpravu a učebnice římského práva či výtažky z Digest. Co se týká dostupnosti učebnic římského práva, nebyl s tím vůbec problém. Ohledně OZ bylo také napsáno již mnoho publikací, a tak jediná komplikace byla v nedostatku judikatury, která zde ještě nemůže být zastoupena ve velkém počtu z důvodu relativní krátkosti působení OZ.

Zaměření mé práce bylo na vybraná věcná práva v OZ a jejich ovlivnění ze strany římského práva. Mezi vybrané instituty, které jsem zkoumal, jsem zařadil hlavně instituty zabývající se omezením vlastnického práva v OZ. Mou snahou bylo zjistit, zda věcná práva opravdu byla ovlivněna římským právem a popřípadě jak moc. Při zkoumání jsem došel k závěru, že oproti SOZ se OZ v úpravě věcných práv zaměřil na úplně odlišný zdroj a tím byl vládní návrh z roku 1937, který byl velmi inspirován v úpravě věcných práv římským právem. Obecně se dá říci, že se úprava věcných práv v OZ vrací ke kořenům úpravy věcných práv v římském právu.

U konkrétních institutů jako byly například služebnosti, imise a sousedská práva je římskoprávní inspirace velmi vidět. Předloha z roku 1937 se totiž zase inspirovala v mnohem ABGB a to zase dále do historie. Obecně u sousedských práv je úprava v OZ odlišná v zásadě hlavně z důvodu civilizačních změn a vývoje techniky a jejího rozvoje.

Odlišnosti úprav mezi OZ a římským právem spatřuji pak také v ochraně zkoumaných institutů. Občanský zákoník stejně jako římské právo využívá jako instituty ochrany věcných práv vindikační a negatorní žalobu. Římské právo ještě hojně využívalo interdiktů, což však náš občanský zákoník již nedělá.

Bohužel ještě není dostatečná judikatura, abychom mohli posoudit dopad úpravy věcných práv v OZ. V tomto právě spatřuji největší přínos uvědomění si, že instituty věcných práv hojně inspirovalo římské právo, kde o struktuře, propracovanosti a úspěšnosti římského práva nelze mít pochyb. Proto pokud by v praxi nastal nějaký problém, se kterým si zákon či soudce neví rady, lze vyhledat pomoc u inspiračního zdroje úpravy věcných práv, tedy to jak se k danému problému stavělo římské právo.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- ADÁMKOVÁ, Petra. *Stavba a nový občanský zákoník: přehledné srovnání staré a nové úpravy v oblasti věcných práv s dopadem na stavební činnost v České republice*. 1. vydání. Praha: Informační centrum ČKAIT, 2013, s.80.
- BALÍK, Stanislav. *Rukojeť k dějinám římského práva a jeho institucí*. 1. vydání. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002, s. 230.
- BEZOUŠKA, Petr., PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2013, s.300.
- BONFANTE, Pietro. *Instituce římského práva*. 9. vydání. Brno: Právnický, 1932, s. 745.
- FIALA, Josef. *Věcná břemena*. 1 vydání. Brno: Univerzita J.E.Purkyně, 1988, s.140.
- HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského*, Bratislava, 1929, s. 260.
- HEYROVSKÝ, Leopold, VÁŽNÝ, Jan, SOMMER, Otakar. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 4. vydání. Praha: J. Otto, 1910, 1243 s.
- KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s.386
- KINCL, Jaromír. *Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s.328
- KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 4. vydání. Praha: ASPI, 2005, s.523
- MOLITOR, Jean, Paul., *La possession, la revendication publicienne et les servitudes en droit romain*, H. Hoste, Gand, 1868, s. 354.
- PASTORI, Franco, *Gli Istituti romanistici come storia e vita del diritto*, 1 vydání. Bologna: Cisalpino, 1992, s.1074.
- REBRO, Karol., *Rímske právo súkromné, 2.časť*, Bratislava: Univerzita Karlova, 1971.s.278.
- REBRO, Karol, BLAHO, Peter. *Rímské právo*. 1. vydání. Bratislava: Vydavateľstvo Obzor, n. p., 1991, s.522.
- SEDLÁČEK, Jaromír. *Vlastnictví a vlastnické právo. Kritický pokus*. Brno: Barvič & Novotný, 1919, s.58.
- SKŘEJPEK, Michal., *Prameny římského práva*. Praha: LexisNexis CZ, s. r. o., 2004, s. 376.

- SOMMER, Otakar. *Texty ke studiu soukromého práva římského*. Praha: vlastním nákladem, 1932, s. 262.
- SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského, díl II – právo majetkové*. Praha: vlastním nákladem, 1935, s. 245.
- SPÁČIL, Jiří. a kol. *Sousedská práva*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Nakladatelství Leges, 2010, s. 167.
- URFUS, Valentin. *Obecné dějiny státu a práva – Římské právo soukromé*. 1. vydání. Brno: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 1979, s.95.
- URFUS, Valentin. *Historické základy novodobého práva soukromého*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 131.
- VANČURA, Josef. *Úvod do studia soukromého práva římského*, Praha, 1923, s. 212.
- VÁŽNÝ, Jan. *Vlastnictví a práva věcná, Soustava práva římského*. 2. vydání. Brno: Československý akademický spolek Právnick v Brně. 1937, s.140.
- VESELÁ, Renata, a kol., *Římské právo pro bakaláře*. 1 vydání. Praha: Masarykova univerzita, 2009, s.188.

Právní předpisy

- Císařský patent č. 946/1811 Sb., obecný občanský zákoník rakouský, ve znění císařského nařízení č. 69/1916 Ř. z. účinném ke dni 1. ledna 1917.
- Zákon č. 166/1960 Sb., lesní zákon.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2013.
- Zákon č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy, účinný ke dni 1. dubna 1983.
- Zákon č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník, účinný ke dni 1. ledna 1992.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb.

Příspěvek ve sborníku

- ŠEJDL, Jan. Služebnosti a jejich (ne)proměny. In DAVID. Radovan (ed). *Dny práva 2010*. Brno: Masarykova Univerzita. 2010. s. 14.

Komentář

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi - 2. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 1935, s.1192.(§ 289 československý obecný zákoník)

SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III: věcná práva (§976-1474): komentář.* 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 164 (§ 1013 občanského zákoníku).

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1194 (§ 506 občanského zákoníku).

Odborné časopisy

DOBROVOLNÁ, Eva, SPÁČIL, Jiří. Imise způsobené úředně schváleným provozem závodu nebo podobného zařízení v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2012, č. 20, s. 719.

TÉGL, Petr; MELZER, Filip. *Superedifikáty a nový občanský zákoník.* *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 4, s. 133.

THÖNDEL, Alexandr. *Vlastnické právo – římskoprávní regule a jejich odraz v současném právu.* *Právo – časopis pro právní teorii a praxi*. 2008, č. 3, s. 19.

Judikáty

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. dubna 2001, sp. zn. 20 Cdo 860/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. 22 Cdo 223/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2012, sp. zn. 22 Cdo 583/2011.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. června 1995, sp. zn. 33 Ca 24/95.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 7. 1980. Arrondelle proti Spojenému království. Číslo stížnosti 7889/77.

Kvalifikační práce

HEIDE-HERMANN, Tomáš. *Služebnosti v římském právu a novém občanském zákoníku.* Praha, 2013. Rigorózní práce (JUDr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin. 2013-12-10.

HRABALOVÁ, Jana. *Právní úprava držby a vlastnictví.* Praha, 2015. Bakalářská práce (Bc.). Bankovní institut vysoká škola Praha, Katedra práva. 2015-06-24.

PLATIL, Oldřich. *Omezení vlastnického práva k nemovitostem v soukromém zájmu*. Praha, 2015. Rigorózní práce (JUDr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra občanského práva. 2016-02-29.

PROFOUSOVÁ, Michaela. *Věcná břemena v návrhu občanského zákoníku*. Plzeň, 2012. Diplomová práce (Mgr.). Západočeská univerzita, Právnická fakulta, Katedra soukromého práva a civilního procesu. 2012-05-31.

RŮŽIČKOVÁ, Eva. *Sousedská práva*. Praha, 2010. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra občanského práva. 2010-05-26.

VOJTEK, Josef. *Služebnosti pozemkové podle práva římského a současného*. Olomouc, 2012. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého, Právnická fakulta, Katedra teorie práva a právních dějin. 2012-06-04.

Internetové stránky

DOBROVOLNÁ, Eva. *Služebnosti a reálná břemena v občanském zákoníku* [online]. účetní-portal.cz, 23. dubna 2014 [cit. 25. listopadu 2017]. Dostupné na <http://www.ucetni-portal.cz/sluzebnosti-a-realna-bremena-v-novem-obcanskem-zakoniku-484-c.html>.

FEDOROVSKÁ, Adéla. *Sousedské právo a imise – srovnání stávající úpravy s úpravou předchozí* [online]. iurium.cz, 10. listopadu 2016 [cit. 1. září 2017]. Dostupné na <https://www.iurium.cz/2016/11/10/sousedske-pravo-imise/>.

Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Věcná práva v novém občanském zákoníku* [online]. 10. května 2013 [cit. 15. srpna 2017]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/MS_brozura_vecna_prava.pdf.

SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo a nový občanský zákoník I.: Věci a jejich dělení* [online]. Všehrd.cz, 5. dubna 2014 [cit. 18. listopadu 2017]. Dostupné na <http://casopis.vsehrd.cz/2014/04/rimske-pravo-a-novy-obcansky-zakonik-i-veci-a-jejich-deleni/>.

Abstrakt

Ve své práci jsem se zaměřil na porovnání úpravy věcných práv v OZ a římském právu. Ve své práci ukazuji vybrané instituty věcných práv a předvádím na nich co mají s římským právem podobné a v čem se inspirovaly. Cílem práce bylo porovnat vybrané instituty věcných práv z našeho OZ s instituty v římském právu. V práci jsem zvolil popisnou metodu. Hlavní zjištění v mé práci bylo ukázat, že se OZ inspiroval v římském právu v úpravě věcných práv. To může být z důvodu výkladu jednotlivých institutů důležité, vzhledem k chybějící judikatuře.

Abstract

In this theses I focused on comparison of adjustment of rights in rem in czech law system with roman law system. I am introducing selected institutes of rights in rem in czech law and analyzing which parts of these rigts are the same in czech law system and in roman law system. In my thesis I use descriptive method. The conclusion is that rights in rem in czech law system was inspired by roman law system. This discovery may be important because of missing judicature.

Klíčová slova

Věcná práva;, imise; věcná břemena in rem; právo cesty; služebnosti; občanský zákoník.

Keywords

Rights in rem and in persona; pollution; easements in land; a right of way; servitude; civil code.